

Městská knihovna Ostrov
Foto Lenka Křížová

11

2015
ročník 67

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 770011 232004 1 1

Cena 40 Kč

1

- 383** **TÉMA SPECIÁL**
 – Knihovny se představily tradičně i jinak
 – Zaslouží si to...
 – Knihovnická K2 ♡ Lea Prchalová
 – Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky

- 389** **Knihovny současnosti 2015 jsou za námi**
 ♡ Tomáš Řehák, Lenka Šimková

- 391** **ROZHOVOR** s s Michaelem Wögerbauerem
 „Pokud bude naše kniha vybízet k přemýšlení
 o tom, co je dnes zdánlivě nemyslitelné, budeme
 spokojeni...“ ♡ Lenka Šimková

- 396** **Co venkovské knihovny umějí a mohou 2015**
 aneb Skvělá houbovka báby Plajznerky a jiné
 zážitky ♡ Daniela Wimmerová

- 399** **Z POKLADŮ...**
 Ústavu pro českou literaturu AV ČR
Digitální archiv populární literatury
 ♡ Markéta Holanová, Stefan Segi

- 401** **RECENZE**
**Recykliterární tvorba pobaví svou absurditou
 i bez příběhu** ♡ Petr Nagy

- 403** **KLÁŘINA KUCHARKA ANEB DESET RECEPTŮ
 NA WORKSHOPY V KNIHOVNĚ**
Ukrajinský medovník – vietnamské kuře
 ♡ Klára Smolíková

- 407** **Digitalizace v Severočeské vědecké knihovně:
 motivace pro ostatní knihovny** ♡ Aleš Brožek

- 409** **Co nabízí moderní italská literatura v českých
 překladech posledních let – 1** ♡ Pavla Přívozničková

- 413** **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
Knihovna v Mini-Plzni ♡ Markéta Skálová

- 416** **JAN SEKAL SE HLÁSÍ Z FRANCIE**

- 417** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na prosinec**

- 418** **PSALO SE JINDE**

- 419** **ZE SVĚTA**

- 420** **NOVINKY Z FONDŮ KNIHOVNY KNIHOVnickÉ
 LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Multikulturní workshop**
 (str. 403) Foto archiv autorky
2 Knihovna v Mini-Plzni
 (str. 413) Foto Markéta Skálová
3 Recykliteratura pobaví
 (str. 401)

2

3

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz;
 redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
 (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 11. 2015.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ SPECIAL TOPIC: Libraries presented traditionally and otherwise |383
- ♣ Libraries of Today 2015 – looking back
 Five questions for Tomáš Řehák *Lenka Šimková* |389
- ♣ INTERVIEW with Michael Wögerbauer, head of the authorial team
 for the monograph *In the general interest. Censorship and the social
 regulation of literature in modern Czech culture, 1749–2014:*
 “If our book makes you think about what seems unthinkable today
 then we’ll be happy...” *Lenka Šimková* |391
- ♣ *What rural libraries know how to do and can do 2015;* or, Excellent
 mushroom soup from Grandma Plajznerka and other experiences
Daniela Wimmerová |396
- ♣ FROM THE TREASURES... of the CAS Institute of Czech Literature:
 Digital archive of popular literature *Markéta Holanová, Stefan Segi* |399
- ♣ REVIEW: Recycliterary work entertains through its absurdity
 – even without a plot *Petr Nagy* |401
- ♣ Klára’s cookbook or Ten recipes for library workshops:
 Ukrainian honey cake – Vietnamese chicken *Klára Smolíková* |403
- ♣ Digitization at the North Bohemian Research Library *Aleš Brožek* |407
- ♣ What is offered by modern Italian literature in recent
 Czech translations *Pavla Přívozničková* |409
- ♣ INSPIRATION FROM LIBRARIES |413
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA SPECIAL: Bibliotheken stellten sich traditionell
 aber auch anders vor |383
- ♣ Bibliotheken der Gegenwart 2015 sind vorbei
 Fünf Fragen für Tomáš Řehák *Lenka Šimková* |389
- ♣ GESPRÄCH mit Michal Wögerbauer, dem Leiter des Autorenkollektivs
 der Monographie: *Im öffentlichen Interesse. Zensur und soziale
 Regulierung der Literatur in der modernen tschechischen Kultur,
 1749–2014:* „Wenn unser Buch ermutigt zum nachdenken über das,
 was heute scheinbar undenkbar ist, werden wir zufrieden...“
Lenka Šimková |391
- ♣ *Was Landbibliotheken schaffen und was sie können 2015* oder
 die tolle Pilzsuppe des Weibs Plajznerka und andere Erlebnisse
Daniela Wimmerová |396
- ♣ AUS SCHÄTZE... des Institutes für tschechische Literatur
 in der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik:
 Das Digitalarchiv für populäre Literatur
Markéta Holanová, Stefan Segi |399
- ♣ REZENSION: Das Schaffen der Recykliteratur amüsiert mit seiner
 Absurdität sogar ohne die Geschichte *Petr Nagy* |401
- ♣ Klára’s Kochbuch oder Zehn Rezepte für Workshops in Bibliotheken:
 der ukrainische Honigkuchen – das vietnamesische Hähnchen
Klára Smolíková |403
- ♣ Die Digitalisierung in der Nordböhmisches wissenschaftlichen
 Bibliothek *Aleš Brožek* |407
- ♣ Was bietet die moderne italienische Literatur in der tschechischen
 Übersetzung der letzten Jahre an *Pavla Přívozničková* |409
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |413
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, chce-li někdo vidět knihovnickou obec slavnostní, má k tomu nejvíce příležitosti na podzim, období bohaté na akce a knihovnická ocenění. Oceňovalo se i letos – v Olomouci na celostátní konferenci Knihovny současnosti, ve Vyškově a Ostravě u příležitosti Týdne knihoven, v Kladně... Důstojným závřením oslav bylo předávání cen Knihovna roku. Kdo zažil slavnostní a zároveň srdečnou atmosféru v Klementinu, dá mi jistě za pravdu, že knihovníci oslavovat umějí.

Listopadové číslo časopisu Čtenář přináší přehled oceněných knihoven a knihovníků – všem gratulujeme! Je také ohlédnutím za podzimními akcemi. Ke konferenci Knihovny současnosti jsme se vrátili v rozhovoru s Tomášem Řehákem, a mohli tak nahlédnout do jejího zákulisí. V článku Daniely Wimmerové o celorepublikovém setkání knihovníků si znovu ověříme, že i venkovské knihovny (třeba zrovna ta hostitelská v Milíně) toho hodně umějí a mohou. Z Plzně k nám dolehne vzpomínka na prázdniny a na zajímavý projekt s inspirací, jak vzbudit zájem dětí o knihovnu.

Unavení společenským ruchem možná rádi spočineme někde v klidu s knihou v ruce. K výběru vhodného titulu nám mohou pomoci další články – například rozhovor s Michaelem Wögerbauerem o monografii věnované roli literární cenzury v české kultuře. Můžeme si také vybrat z nabídky moderní italské literatury nebo pro pobavení sáhnout po recenzované knize s výmluvným názvem Recyklitura. Kdo nelpí na papírové formě knihy, má díky digitálnímu archivu populární literatury ÚČL AV příležitost nahlédnout třeba do skutečné cliftonky nebo bufalobilky.

Příspěvek ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem nám přiblíží, jak digitalizace pokračuje i v dalších institucích. Z Ústí se pak přeneseme s Janem Sekalem až do Izraele, a to do ústřední telavivské veřejné knihovny a jeruzalémského památníku holokaustu.

Prevenčí před opakováním podobných bestialit v budoucnu mohou být i recepty Kláry Smolíkové zaměřené na hledání společné řeči s lidmi jiných národností a etnik.

Slavnostní náladu i pro dny všední Vám za redakci přeje

Barla Orlanová

Letošní konference **Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2015** vstupuje do 16. ročníku. Ve dnech **2. a 3. prosince 2015** se budou přednášející opět věnovat zastřešující problematice, kterou je spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče při využívání informačních a komunikačních technologií pro ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví. Podrobný program je zájemcům k dispozici na <http://goo.gl/2QNbp5>. Registrace účastníků je možná do 26. listopadu.

V úterý **24. 11.** se ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové uskuteční **Královéhradecká knihovnická konference 2015**. Na konferenci zazní přednášky a prezentace k tématu krajské propagační kampaně, která probíhá v Královéhradeckém kraji pod názvem *Knihovna je služba*. V programu jsou zařazeny přednášky *Centrální portál českých knihoven*, *Public relations v knihovnách* a prezentace „dobré praxe“ z knihoven kraje. Na závěr konference bude vyhlášena propagační kampaň pro rok 2016. Doprovodným programem je výstava *Design knihovnické propagace*. Více informací na <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny.aspx>.

NEUŠLO NÁM

Mezi oborové elektronické konference přibyla v říjnu další. Jmenuje se „Zaměstnavatel“ a jsou do ní zváni ředitelé a vedoucí knihoven, právníci, personalisté a ekonomové působící v knihovnách, metodici i další zájemci, kteří se zabývají nebo mají zájem o problematiku knihoven jako institucí, o ekonomiku, legislativu, daňovou oblast, ceny, výběrová řízení, personální práci, bezpečnost práce apod. Garanci za konferenci bude mít Zaměstnavatelská sekce SKIP. Konference je neveřejná, obecné informace o ní najdete na <https://andrea.vc.cvut.cz/cgi-bin/mailman/listinfo/zamestnavatel>. Pokud máte zájem o členství, kontaktujte Víta Richtera: vit.richter@nkp.cz.

Opět po roce vytvořili odborníci ze Svazu českých knihkupců a nakladatelů (Komise pro dětskou knihu) a České sekce IBBY **nový katalog doporučených původních českých knih pro děti a mládež** s názvem *Nejlepší knihy dětem 2014/2015*. Katalog je ke stažení na www.nejlepsiknihydetem.cz a k dostání také v tištěné podobě v knihkupectvích.

Knihovny se představily tradičně i jinak

Odborné akce pro knihovnickou veřejnost, Týden knihoven a předávání několika významných ocenění v našem oboru již několik let zaplňují stránky listopadového *Čtenáře*. Ani letos tomu nebude jinak, i když částečně možná ano – Týden knihoven se totiž nesl v duchu motto *Zažijte knihovnu jinak*.

Na jeho slavnostní zahájení se knihovníci tentokrát sjeli do Jihomoravského kraje, kde pro ně tradiční happening přichystala Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově. Doprovodnou soutěž domácí nazvali *Vyškovská literární region-tour* a úkolem soutěžících bylo připravit si literární prezentaci knihovny, města či regionu prostřednictvím regionálních autorů a míst spjatých s literaturou. Vítězství si odvezla vsetínská knihovna za „Gabru a Málunku“.

Foto archiv MKV Vsetín

Od 5. do 9. října 2015 (některé knihovny využily i přilehlých víkendů) pak následovaly knižní burzy, autorská čtení, besedy, půjčování v neobvyklou dobu, dny otevřených dveří, zvýhodněné registrace, amnestie dlužníků, bohaté programy pro dětské čtenáře, ale také zahájení provozu nových knihovniček na nádraží, knihobudek, knižních laviček či dokonce celodenní festivaly...

Pojďme se tedy na tyto akce podívat trochu jinak, a to výběrem několika plakátků, které nám přistály v redakčním mailu či na facebooku. Můžeme směřovat, že prezentace knihoven před čtenářskou veřejností byla opravdu pestrá!

Ve Frýdlantu nad Ostravicí lákali (nejen) na knihobudku

Dobřany kreativně využily letošní plakát

Frenštátská burza knih

Mikulov vsadil na oblíbeného V. Vondrušku

Vyškovská knihovna a lákavá nabídka kávy

V Berouně proběhl KNIHOFEST

ZASLOUŽÍ SI TO...

... pod tímto názvem se začalo s oceňováním již v Olomouci na zářijové konferenci *Knihovny současnosti* (Medaile Z. V. Tobolky), pokračovalo se na happeningu ve Vyškově (MARK 2014) a vše vyvrcholilo v Praze 8. října při předávání cen *Knihovna roku*, *Městská knihovna roku* a *Cena českých knihovníků*. V tento den se gratulovalo také u našeho vydavatele, ve Středočeské vědecké knihovně v Kladně (cena *Středočeský Kramerius*), a v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě vzniklo při příležitosti *Týdne knihoven* ocenění zcela nové – *Knihovnická K2*. A jak to vše dopadlo?

KNIHOVNOU ROKU 2015 V KATEGORII „ZÁKLADNÍ KNIHOVNA“ se stala **Městská knihovna Hroznětín** z Karlovarského kraje. Knihovna poskytuje své služby v rekonstruované víceúčelové budově. Dobře řešený moderní interiér je vysoce funkční a zároveň příjemný a přívětivý. Knihovna disponuje velmi kvalitním fondem a poskytuje komunitě širokou škálu služeb na vysoké úrovni, a to včetně služeb netradičních (balení učebnic, organizace charitativních aktivit atd.). Samozřejmostí je dostatek studijních míst včetně počítačů s přístupem k internetu a wi-fi. Bohatá nabídka akcí, jimiž se knihovna podílí na kulturním a společenském životě obce, převyšuje běžný standard a přivádí do knihovny všechny věkové kategorie obyvatel. Vynikající spolupráce s vedením obce, občanskými sdruženími a spolky i jednotlivci dělá z knihovny oblíbené místo setkávání i skutečné kulturní a komunitní centrum obce.

Kontakty: Vendula Zábelová, <http://www.hroznetin.knihovna.info/>

ZVLÁŠTNÍ OCENĚNÍ A DIPLOM v kategorii „základní knihovna“ získaly **Místní knihovna Vrdy** ze Středočeského kraje a **Obecní knihovna v Kuníně** z Moravskoslezského kraje.

HLAVNÍ CENU V KATEGORII „INFORMAČNÍ POČÍN“ získala **Městská knihovna Třinec** za podporu čtenářství formou kritického myšlení a aktivní zapojení dospívající mládeže do života komunity. Knihovna Třinec je knihovnou, galerií, infocentrem a literární kavárnou. Třinecká knihovna prošla výraznou rekonstrukcí a koncem roku 2014 otevřela nové prostory veřejnosti. Činnost, kterou knihovna vyvíjí, je systematická a koncepční – knihovna připravuje celoroční programy s pečlivou dramaturgií

a s důrazem na kvalitu. Součástí dlouhodobé koncepce rozvoje knihovny a jedním z prioritních bodů strategického plánu města je práce s mládeží. Od roku 2010 provozuje samostatné oddělení zaměřené na dospívající a mladé lidi – *Knihovnu pro mladé/M klub*, které připravuje v rámci informačního vzdělávání řadu netradičních akcí s využitím prvků kritického myšlení. Třinecká knihovna jde inovativní cestou zlepšování služeb a experimentálně se rozhodla využít u nás zatím

neotřelých metod designu služeb zaměřeného na člověka. Ve spolupráci s Kabinetem informačních studií a knihovnictví FF MU dlouhodobě inovuje služby zacílené v první fázi na výpůjční služby a postupně na celou nabídku služeb.

Kontakty: Mgr. Martina Wolna (na fotografii), <http://knih-trinec.cz/>

ZVLÁŠTNÍ OCENĚNÍ A DIPLOM OBDRŽELA **Městská knihovna Mikulov** za projekt „*Knih do vlaku*“.

Další informace o vítězných a nominovaných knihovnách jsou na webu <http://ipk.nkp.cz/knihovnicke-souteze-a-ceny/knihovna-roku/knihovna-roku-2015>

MĚSTSKOU KNIHOVNOU ROKU 2015 se stala **Knihovna města Olomouce**. Knihovna poskytuje obyvatelům města široké spektrum knihovnických a informačních služeb, využívá nové technologie a nabízí také pestrou paletu kulturních a vzdělávacích aktivit. Velkou pozornost věnuje propagaci svých služeb. Pracovníci knihovny již čtyři roky točí pravidelně každý měsíc videomagazín s názvem *Knihomol*, v němž vtipným způsobem propagují služby a akce knihovny. Knihovna sídlí od roku 1949 v budově bývalého hejtmánství. Jedná se o historický objekt, který svou dispozicí není příliš vhodný pro fungování moderní knihovny. Komise při svém hodnocení nejvíce ocenila to, že se současnému vedení podařilo postupnými kroky a ve spolupráci s architektem proměnit interiér knihovny v moderní a příjemný prostor, který láká k návštěvě, ke studiu i trávení volného času.

Pravidla a podrobné výsledky soutěže v jednotlivých kategoriích najdete na <http://goo.gl/u9zi4v>.

CENU ČESKÝCH KNIHOVNÍKŮ ZÍSKAL **Goethe-Institut v Praze** za dlouholetou a mimořádně úspěšnou spolupráci s českými knihovnami. Díky popoř Goethe-Institutu se v Praze každý rok konají mezinárodní konference k aktuálním tématům rozvoje knihoven, na kterých se setkávají špičkoví specialisté z Německa i Česka. Goethe-Institut se stal pro české knihovny branou spolupráce s německými knihovnami, cenu převzal Berthold Franke, ředitel institutu (na fotografii).

Cenu MARK 2014 získala **Mgr. Eva Vojtíšková** za komplexní a systematickou projektovou činnost v Knihovně Jiřího Mahena v Brně zaměřenou na vzdělávací a kulturní aktivity, realizované zejména ve prospěch uživatelů s různými druhy handicapů, a za uplatňování netradičních postupů při zavádění nových služeb v rámci projektu *Lekotéka – hračky a pomůcky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami*. Nekonvenční přístup prokázala také při účasti na kampani *Tramvaj čtenářů*, za niž KJM obdržela 1. místo v soutěži IFLA International Marketing Award (2014). Svou praxi s koordinací projektů uplatnila v rámci projektu zaměřeného na podporu vzdělávání *Knihovna pro město II. – vzdělávání na míru* (2014/2015).

Foto Eva Hodíková

Ocenění STŘEDOČESKÝ KRAMERIUS získaly

(na fotografii zleva; uprostřed Zdeněk Štefek, radní pro oblast kultury a památkové péče Středočeského kraje):

Foto Lenka Šimková

Ivana Dvořáková – Obecní knihovna v Dublovicích, pověřený region Příbram,
Pavla Staňková – Obecní knihovna Mutějovice, pověřený region Kladno,
Lucie Vrtalová – Obecní knihovna Chocerady, pověřený region Benešov,
Hana Jandovská – Knihovna Zdiby, pověřený region Mladá Boleslav,
Dagmar Strbíková – Místní knihovna Miskovice, pověřený region Kutná Hora.

–red–

Knihovnická K2

Ve středu 7. října 2015 byla v Ostravě při příležitosti *Týdne knihoven* poprvé udělena cena Knihovna Moravskoslezského kraje 2015. Smyslem ocenění Knihovnická K2 je podpora aktivních knihovníků a veřejných knihoven a zároveň motivace nejen pro kolegy z oboru, ale též pro vedení obcí a měst. Bylo připraveno na základě *Koncepce rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2014–2020*, kterou schválilo zastupitelstvo kraje 12. června 2014.

Ocenění je udělováno ve dvou variantách. V lichém roce bude oceňována knihovna a v sudém roce knihovník/knihovnice (celkem nejvýše tři osoby). Cena Knihovna Moravskoslezského kraje se uděluje jako vyjádření uznání knihovně nebo pobočce knihovny za její činnost a rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb, kulturního života a celkový rozvoj místa, v němž knihovna působí. Cena Knihovník/knihovnice Moravskoslezského kraje se uděluje za nadstandardní aktivity spojené s řízením a modernizací knihovny nebo její pobočky, za realizaci výjimečných činností v oblasti knihovnictví či za mimořádný přínos k rozvoji oboru.

Návrhy na cenu, které jsou předávány krajské knihovně, mohou podat knihovny samy či jejich provozovatelé, jiné knihovny Moravskoslezského kraje a také jakákoliv fyzická osoba.

Krajská knihovna připravuje na základě kritérií soutěže souhrn nominací pro hodnotící komisi.

Kritéria pro výběr knihovny jsou následující:

- podíl registrovaných uživatelů knihovny vzhledem k počtu obyvatel, návštěvnost, počet výpůjček na jednoho obyvatele, dostupnost knihovny,
- spolupráce s organizacemi v místě působení knihovny, propagace činnosti knihovny,
- rozsah a kvalita služeb a komunitních aktivit,
- péče o vzhled knihovny,
- zapojení do celostátních/mezinárodních projektů, získávání mimorozpočtových zdrojů.

Kritéria pro výběr knihovníka či knihovnice:

- inovace v oblasti zavádění nových služeb, uplatňování nových nebo vylepšených metod,
- udržení vysoké profesní etiky ve službách,
- mimořádný rozsah a hloubka znalostí se schopností sdílení, vzdělávání a aktivování kolegů k jejich práci,
- aktivace profesních kolegů k zavádění moderních postupů a změn v knihovnické činnosti s cílem zvýšit prestiž oboru,
- nové přístupy, které prokazují pozitivní vliv na rozvoj komunity,
- zavedení jedinečného programu nebo aktivit spojených s rozvojem či podporou čtenářství.

Nominace posuzuje hodnotící komise složená ze zástupců Moravskoslezského kraje, Krajského úřadu MSK, MSVK a pověřených knihoven, která doporučí vítěze. O vítězi rozhoduje Rada MSK. Moravskoslezský kraj dotuje cenu částkou 50 000 Kč.

V letošním roce zvítězila MĚSTSKÁ KNIHOVNA KRNOV vedená Mgr. Petrem Cestrem

Zleva náměstek hejtmana pro kulturu Ing. RSDr. Svatomír Recman, zástupci Městské knihovny Krnov Mgr. Vlasta Jančíková, Mgr. Radka Kaňková a ředitel Mgr. Petr Cestr, předsedkyně výboru pro kulturu a památky MSK Ing. Kateřina Chybidziurová, Ing. Lea Prchalová

Foto archiv Moravskoslezského kraje

Cena byla krnovské knihovně udělena především za působení v roli centra kulturních a informačních služeb celého bruntálského regionu, za poskytování pestré nabídky služeb včetně zvláštních služeb pro znevýhodněné uživatele, za velký důraz na shromažďování regionálních informačních zdrojů a nabídku příjemného prostoru k trávení volného času. Cenu předával náměstek hejtmana Moravskoslezského kraje Ing. RSDr. Svatomír Recman a ředitelka Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě Ing. Lea Prchalová.

LEA PRCHALOVÁ prchalova@svkos.cz

Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky

PhDr. Helena Bouzková začala po absolvování Katedry vědeckých informací a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy profesní kariéru ve Středisku vědeckých informací na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové v roce 1985. Krátce pracovala v knihovně Technické univerzity v Liberci a v knihovně Fakulty strojní ČVUT v Praze. K medicíně se vrátila v roce 1994, a to do Lékařské knihovny Institutu postgraduálního vzdělávání v Praze. Od června 1998 je ředitelkou Národní lékařské knihovny v Praze. Působí v řadě profesních organizací (od roku 2005 do roku 2012 byla členkou Výkonného výboru Evropské asociace lékařských knihoven) a věnuje se problematice vzdělávání lékařských knihovníků. Byla řešitelkou projektů Interní grantové agentury Ministerstva zdravotnictví ČR a MŠMT.

Mgr. Ivo Kareš ukončil v roce 1988 studium fyziky a základů techniky na Pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. V roce 1997 nastoupil do Jihočeské vědecké knihovny, kde pracoval na pozici odborného náměstka ředitelky. V listopadu 2012 byl jmenován ředitelem této instituce. Společně s Mgr. Janem Marešem je autorem oceněného webu *Kohoutí kříž*. Doplnování informací, fotografií a technických možností tohoto produktu věnuje stále každou volnou chvíli. Zabývá se též rozšiřováním služeb uživatelům za účinného využití veškerých možných technologií a zajistil také zavedení služby výpůjček e-knih v JVK.

Bohdan Roule si po absolvování učebního oboru zvýšil kvalifikaci večerním studiem v oboru polygrafie, které v roce 1981 zakončil maturitou. Z národního podniku Tiskařské závody přešel v roce 1986 do Slepecké tiskárny a knihovny K. E. Macana. Jako vedoucí výrobního oddělení provoz výrazně zmodernizoval. K 1. září 1995 byl jmenován jejím ředitelem a začal zavádět nové technologie i v ostatních úsecích organizace. Za jeho vedení byla zmodernizována celá knihovni struktura včetně počítačové evidence a kontroly výpůjční sítě pro čtenáře. Stejnou pozornost věnuje zvukovému úseku knihovny, kde probíhá modernizace nahrávacích studií, zahrnující i digitalizaci nahrávek. V roce 2009 zprovoznil Digitální knihovnu Wiking Biblio, která nabízí čtenářům stahování a přímý poslech MP3 souborů.

Mgr. Jaroslava Šterbová začala po ukončení studií na Katedře vědeckých informací a knihovnictví FF UK v Praze v roce 1980 pracovat v Ústředním vědecko-informačním středisku ČSLA v Praze. V únoru 1993 přijala nabídku pracovat jako vedoucí Oddělení meziknihovních služeb a souborných katalogů Národní knihovny ČR. V roce 1997 ji oslovila Městská knihovna v Praze s nabídkou podílet se na přípravě a obnovení provozu ústřední knihovny. V MKP pracuje dodnes jako hlavní knihovnice. Patří v ní k nejvýraznějším osobnostem, je členkou rady pracovních skupin, členkou expertní pracovní skupiny pro tvorbu Konceptu rozvoje knihoven ČR, jednou ze stvrzovatelek profesních kvalifikací v Národní soustavě kvalifikací, předsedkyní soutěžní komise MARK, členkou předsednictva výkonného výboru SKIP.

Ing. Petr Žabička vystudoval v roce 1994 fakultu stavební VUT v Brně. Od roku 1996 pracuje v Moravské zemské knihovně (od roku 2000 jako náměstek ředitele) a postupně se vypracoval na jednoho z nejdůležitějších aktérů a realizátorů procesu automatizace a digitalizace knihovních fondů. Působí v řadě odborných rad a je členem expertních skupin a týmů, které určovaly směr vývoje nástrojů automatizace a digitalizace v českém knihovnictví. Řeší množství národních i nadnárodních projektů výzkumu a vývoje. Stál

u zrodu projektu archivace českého webu *WebArchiv* nebo projektu *Obálky knih*. Aktivně se podílí na výzkumu a vývoji v oblasti digitalizace a dlouhodobého uchování a zpřístupnění digitálních dokumentů. Dlouhodobě se zaměřuje zejména na problematiku digitalizace a zpracování starých map a zvukových dokumentů.

(abr) Foto archiv oceněných

Také za redakci *Čtenáře*
srdečně gratulujeme všem knihovnám, knihovnicím i knihovníkům!

KNIOVNY SOUČASNOSTI 2015 JSOU ZA NÁMI

Pět otázek pro Tomáše Řeháka

Foto archiv redakce

Přes 60 přednášek včetně workshopů, diskusí se zahraničními hosty a firemních prezentací – zachytit v jednom čísle *Čtenáře* podrobný obsah naší největší oborové konference je úkolem stále obtížnějším. Dobrou zprávou ovšem je, že díky profesionálnímu přístupu pořádajících organizací to není úplně potřeba. Podrobný program konference s anotacemi přednášek, biografickými medailonky přednášejících, závěrečné shrnutí všech sekcí, prezentace na webu a především (právě vycházející) sborník nabízí informace a inspiraci, ze které mohou knihovny čerpat až do dalšího ročníku. Ten se také ihned po skončení konference začíná připravovat, jak upozornil RNDr. Tomáš Řehák, ředitel Městské knihovny v Praze a předseda SDRUK ČR. Kolik lidí stojí za přípravou takové akce a jak se pracuje se zpětnou vazbou od účastníků? Rozhodli jsme se, že při letošním ohlédnutí za *Knihovny současnosti* vás necháme nahlédnout zejména do zákulisí.

Jedna ze sekcí konference byla letos nazvána *Kreativní knihovny*. Nelze se tedy nezeptat, jaká knihovna je podle vás kreativní?

→ Na to se dá dívat dvěma způsoby. Jednak můžeme říct, že kreativní je taková knihovna, která se snaží dělat věci neotřele, tvořivě, inovačně. Která pořád hledá a zkouší nové nápady, nebojí se překvapovat své uživatele něčím zajímavým a inspirativním. Nebo bychom jako kreativní mohli označit takovou knihovnu, která všemožně podporuje tvořivost svých uživatelů: povzbuzením, inspirací, poskytnutím prostoru a kdečím dalším. Vlastně si myslím, že kreativní knihovna by měla dělat obojí. Kreativní je taková knihovna, která je otevřená svým uživatelům a jejich nápadům, sdílí jejich potřeby, je centrem jejich volnočasových aktivit, je inovativní, živá a pulsující.

Pojďme se podívat do slibovaného zákulisí. Můžete nám prozradit nějaká zajímavá letošní čísla? Například kolik lidí se podílelo na přípravě konference, počet účastníků či další zajímavosti?

→ Dramaturgii konference připravuje tradičně Rada Sdružení knihoven ČR (SDRUK ČR), organizačně se na ni letos podílela Městská knihovna v Praze a Vědecká knihovna v Olomouci. Kdybych ale měl počítat všechny, kteří pomohli, bylo by jich okolo padesátky. Nejenom odborníci z Rady SDRUKu, ale také právníci, ajťáci, knihovníci vypomáhající v šatně, fotografové atd.

Konference *Knihovny současnosti* je opravdu velká akce, celorepubliková a s mezinárodní účastí, a není možné podcenit přípravu. Což se nám snad podařilo, a pokud lze něco pro příště připravit ještě lépe – bude to příště ještě lépe

Foto Irena Šormová

- 1 Zahájení – garanti jednotlivých sekcí lákali účastníky na své bloky v druhém dni: Lidé, Infobox, Služby v akci a Kreativní knihovny. Vít Richter představil program závěrečného dne
- 2 Prezentace Jakoba Petersena
- 3 Udělení Medaile Z. V. Tobolky se stále drží v tajnosti před oceněnými. Jiří Mika gratuluje Jaroslavě Štěrbové
- 4 Diskutující Martin Krčál z KISK FF MU na sekci Lidé (Foto Lenka Šimková)
- 5 V závěru konference došlo k udělení certifikátu *Handicap Friendly* prvním českým knihovnám: Knihovně Jiřího Mahena (na fotografii zprava Libuše Nivnická, ředitelka KJM, Eva Cerniňáková a Roman Gleibisch) a Knihovně města Ostravy

připraveno. Zpětnou vazbu účastníků konference bereme vážně, všemi připomínkami se zabýváme, ptáme se na názory a nápady. V tomto roce se konference účastnilo 350 lidí! A většina reakcí byla příznivých, čehož si samozřejmě vážíme. A nějakou zajímavost? Workshopy. Chtěli jsme, aby se účastníci více aktivizovali, aby se zapojili a jejich zážitek byl nejenom pasivní, ale i tvůrčí. To se podařilo. A proto v této snaze, abych tak řekl „spoluvytváření konference“, budeme pokračovat. Líbí se nám spojení teoretického předávání zkušeností a praktického sdílení.

Vysokou úroveň knihoven současnosti nastavují právě také zahraniční hosté. Máte

i od těch letošních zpětnou vazbu, jak se jim u nás líbilo?

→ Přednáška a osobní návštěva Knuda Schulze z knihovny v dánském Aarhusu a Jakoba Heide Petersena z kodaňské knihovny byly pro konferenci jednoznačným přínosem a jejich příspěvky budou také ve sborníku. Rád potvrzuji, že oba ředitelé byli v Olomouci velmi spokojeni: s účastníky, s prostředím i s organizací konference. Knud Schulz dokonce pobyl pár dnů v Praze (podle jeho slov byl jedním z několika málo Dánů, kteří Prahu ještě nenavštívili) a zhlédl hlavní turistické atrakce včetně Karlštejna. Jakob Petersen si návštěvu naší země obohatil v Olomouci praktickou obhlídkou Tvarůžkové cukrárny: konstatoval, že ona nezamě-

nitelná chuť tvarůžků je sice delikátní, ale není to nic pro něj. Tak třeba až přijede příště – doufám, že spolupráce s oběma špičkovými knihovnami bude pokračovat. Myslím si, že skandinávské knihovnictví je pro nás dobrým ukazatelem cesty, po které bychom měli jít, a právě v tom je konference Knihovny současnosti neocenitelným pomocníkem – jak potvrdili mnozí účastníci a naši zahraniční hosté.

Konferenci jste „prožil“ především také jako nový předseda SDRUK ČR. Chystá SDRUK (nebo vy osobně z této pozice) nějaké změny ve své působnosti, které by odborné veřejnosti neměly uniknout?

→ Ti, kdo mě znají, tuší, že rád posouvám věci dopředu, nebaví mě setrávat na místě – zatím

nemohu hovořit o nějakých konkrétních změnách v příštím působení SDRUKu, ale zcela jistě se pokusíme zvýraznit společenskou i ekonomickou a kulturní roli knihoven u nás.

A poslední otázka: Vždy je mi záhadou, jak všechny pracovní aktivity zvládáte. Prozradíte nám recept?

→ Kéž by! Já mám často pocit, že toho zvládám žalostně málo, že čas utíká mezi prsty a tolik bych toho měl udělat... A to, co stíhám, stíhám především díky pomoci svých kolegů a kolegů. A samozřejmě rodiny. Zní to jako klišé, ale rodina je pro mě pevný bod ve vesmíru, o který se můžu opřít.

Děkuji za odpovědi.

Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ**

ROZHOVOR

s **MICHAEM WÖGERBAUEREM,**

vedoucím autorského kolektivu monografie

V obecném zájmu. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře, 1749–2014

„Pokud bude naše kniha vybízet k přemýšlení o tom, co je dnes zdánlivě nemyslitelné, budeme spokojeni...“

Foto archiv ÚČL

V letech 2010–2015 probíhal v Ústavu pro českou literaturu AV ČR rozsáhlý týmový projekt *Literární cenzura v obrysech. Administrativní kontrola a regulace literární komunikace v české kultuře 19. a 20. století*. S jeho dílčími výsledky se mohla čtenářská veřejnost seznámit v odborném i populárně naučném tisku (např. v tematickém čísle časopisu *Dějiny a současnost* č. 9/2011), ale také v ucelené podobě ve dvou knihách. První z nich představoval titul *Nebezpečná literatura? Antologie z myšlení o literární cenzuře* (2012), druhou a nejdůležitější je nedávno vydaná dvousvazková kolektivní monografie *V obecném zájmu. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře, 1749–2014*.

→ **Antologie *Nebezpečná literatura* je zakončena statí, která shrnuje dosavadní české bádání o tiskové a literární cenzuře. Prozrazuje tím také hlavní motivace k tak rozsáhlému projektu, jakým bezesporu *Literární cenzura v obrysech* je. Můžete nám je na úvod stručně nastínit?**

Knih *Nebezpečná literatura?* je teoretická, je výrazem našeho hledání cesty, jak dnes psát o dějinách cenzury, aby to bylo v souladu se standardem humanitních a sociálních věd ve vyspělých vědeckých kulturách Evropy a Spojených států. Dokumentuje tedy jednu část našich

Ty Francie sladká Francie
kde je tvá Čapka Mariano
slunečný štít tvůj prasklý je
a hanbou špi tvé ano

Je noc a v krytech zákopů
tep krve semě zní
za tebe světe za tu Evropu
stydí se voják poslední

Zvoní zvoní zrada zvon zrada zvon
dí ruce ho rozhoupaly
Francie sladká hrdý Albion
a my jsme je milovali

Pole naše křičí Zrada
Lesy naše hučí Hanba
Řeky naše šumí Zrada
Hory naše bouří Hanba

Ticho teď ticho Stoupá Hlas
Ó duše lidu jak koktala's

Ge Geni Genije země naši
na na křídlech tvých
je plno plno slzí
Ge Geni Genije země naši
v hodinách zlých
tvůj meč at zvoní brzy

"Jovo našije"

"Krajina" 15. října 1938.

Strojopis básně Františka Halase *Zpěv úzkosti*,
v níž druhorepublikový cenzor vyznačil závadná místa

příprav na velkou společnou knihu a zároveň pro tuto knihu „připravuje“ domácí publikum. Souběžně s rozhlášením se, jak se o cenzuře píše ve světě, jsme si museli udělat inventuru dosavadního domácího bádání; zjistit, co a jak bylo o cenzuře dosud napsáno v českých zemích. A výsledkem tohoto ohlédnutí je stať, kterou jste právě zmínili. Při jejím psaní jsme mimo jiné zjistili, že poslední pokus o souhrnné dějiny cenzury byl publikován v roce 1889. Od té doby jsme v Česku prožili období modernismu a avantgard, jejichž úsilí o radikální umění se ještě v prvních dekádách 20. století bouřlivě sráželo se společenskými a kulturními konvencemi. Následovala série autoritativních či totalitních režimů, které při prosazování svých kulturních cílů cenzurou rozhodně nešetřily...

Zdálo se nám, že nastal čas se tomuto tématu postavit, ne však již tak „aktivistickým“ způsobem, jak se to dělo těsně po demokratické revoluci a rozpadu sovětského bloku, kdy vládla utopie o „konci dějin“ a dovršení pokroku v globalizujícím

cím se režimu liberální demokracie. Většinu prací, které se literární cenzuře u nás věnovaly, charakterizoval až dosud černobílý pohled, přesvědčení, že cenzura je špatná a je brzdou kulturního pokroku. My jsme nechtěli napsat knihu „proti cenzuře“, chtěli jsme spíše porozumět jí jako fenoménu, který provází lidské dějiny, kam naše paměť sahá.

Novějším myšlením o cenzuře prostupuje teze, že různé podoby regulace (a cenzura je jednou z nich) k lidské společnosti prostě patří, že se bez nich neobejde, i kdyby chtěla (a ona mnohdy ani nechce). Vždy existují nějaké cíle a hodnoty, které jsou ve společnosti prosazovány, a jiné, proti kterým se naopak brání. V liberálním systému je takovou hodnotou integrita soukromé sféry jednotlivce a jeho „dobrá pověst“ (známá urážka na cti), veřejný pořádek a smír (proto jsou nežádoucí projevy rasismu, zášti proti menšinám) i sám princip vlády práva. K projevům dnešní sociální regulace patří politická korektnost, ale také redigování internetových diskusí a další pokusy zvládnout nové médium, které radikálně demokratizovalo přístup do veřejné sféry. Ve starších dobách to byly hodnoty jiné. Pro Antonína Koniáše, jehož indexem náš výklad začíná, byla hodnotou všech hodnot spása lidské duše – to kvůli ní ničil ty tisíce knih, chtěl čtenáře uchránit před zlem, které se v nich skrývá a odvádí lid od samospasitelné církve.

→ Cenzura se dá tedy nahlížet z mnoha úhlů, jakou definici a metodologická východiska jste při práci zvolili?

V nejužším pojetí se i dnes mluví o cenzuře jen tehdy, když existuje úřad, kde pověření cenzoři kontrolují rukopisy před tiskem. Jak nám ale taková definice umožní pochopit dobu, kdy takový úřad neexistoval? Naše pracovní definice cenzury sleduje širší pojetí termínu, které vedle předběžné cenzury textů před tiskem zahrnuje i cenzuru následnou, spočívající v zásazích do distribuce již jednou publikovaných textů (k ní patří také veškerá cenzura knihoven). Automaticky také předpokládáme, že o cenzuru se nestará jeden úřad, ale že je její výkon rozptýlen do celé soustavy institucí, že v jednom státě a v jedné společnosti existují vedle sebe nebo částečně vnořeny do sebe různé cenzurní systémy (například státní a církevní).

Subskripční prospekt k románu *Milenec lady Chatterleyové* Román anglického spisovatele Davida Herberta Lawrence *Milenec lady Chatterleyové* byl jako soukromý tisk poprvé vydán v Itálii roku 1928; ve Velké Británii byl označen za pornografii a až do roku 1960 zde vycházel v cenzurované podobě. Český překlad Staši Jilovské vydal roku 1930 Jan Fromek jako 63. svazek edice Odeon. Kniha byla určena jen pro subskribenty. Jednu z variant subskripčního prospektu představilo jedenácté číslo časopisu *Odeon*, jehož titulní stranu zde přetiskujeme. Z reklamních důvodů prospekt citoval zprávu z *Lidových novin*, zmiňující zabavení knihy ve Spojených státech amerických, přetištěna v něm byla také autorova předmluva pro francouzské vydání z roku 1930. Součástí textu na objednavce poštovního doručení knihy bylo následující upozornění:

Tato kniha nebude z cenzurních důvodů dána na knihkupecký trh do prodeje, bude vytištěna jen v počtu subskribovaných výtisků a nesmí být nedospělým osobám půjčována ani jakkoli jinak rozšiřována.

Zdroj: *Odeon. Literární kurýř* 1, 1931, č. 11; *Odeon, dříve SNKLU. 15 let krásné knihy*, ed. Vladimír Reis, Praha, Odeon 1967; Aleš Zach: „Odeon (nakladatelství)“, in Jiří Opelík (ed.): *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*, díl 3, sv. 1, M-O, Praha, Academia 2000, s. 652-655.

Za cenzuru pokládáme autoritativní zásahy do kterékoli fáze literární komunikace. Jako sociologie literatury (jádro autorského týmu tvořili členové oddělení pro výzkum literární kultury ÚČL AV ČR) nás nezajímají pouze literární texty, ale celý proces, během kterého krásná literatura vzniká, a veškeré další faktory, které produkci, distribuci i recepci literárních textů ovlivňují. Platí pro každou dobu – národní obrození podobně jako stalinismus –, že autor s určitými úmysly sbírá a pořádá své přípravné materiály, začíná psát text, možná ho v průběhu práce s někým konzultuje, pak hledá nakladatele a vyjednává s ním, stanovuje se náklad a strategie prodeje, kniha se dostane do knihkupectví – nastává její druhý život. Může se stát bestsellerem, anebo může upadnout v zapomnění, záleží na mnoha faktorech, zda vstoupí do čítanek, zda se dostane do literárního kánonu, nebo nikoli – tomu všemu se říká literární komunikace. A ve všech fázích tohoto procesu může dojít k zásahu, který můžeme označit za cenzuru.

Z našeho hlediska jde o cenzuru tam, kde se příslušný restriktivní zásah opírá o moc státu nebo podobně silné sociální instituce – na příkladu Karla Sabiny poznáváme, že mocí cenzurovat

odeon-literární kurýř
Časopis redaktorů J. Štěpáně, V. Váňkové a nakladatelů Jan Fromek, Praha II., Jungova č. 1, Pěšákova, administrace v expozici Prahy II., Jungova č. 1, Vychodní město, Východní město, Praha-Letná, Nový svět, číslo 100, ř. 100, č. 100/1000. č. 11.

„Kniha, jež se nehodí ani k tomu, aby zdobila nejčernější hlubiny pekla“
tak se vyjádřil americký senátor Smoot o knize anglického spisovatele, se žive prokletého básníka
D. H. LAWRENCE

MILENEC LADY CHATTERLEYOVÉ

Novinářská zpráva
Také v Americe mizí doklady. I. th. - New York 15. května 1930. Celý Washington se tle směje nad tajemným zmizením nevhodných knih, jimž dokazoval senátor Smoot kongresu mírnou knižní cenzuru. Inkriminované knihy zmizely ze senátní místnosti za rozpravy, kdy nebyl v senátě nikdo přít.
tomen měl senátoři, jejich tajemníci a úředníci kongresu. Patrně si páni senátoři vypůjčili tyto závažné knihy a potmě se jim tak zalíbily, že si je ponechali. Nejvíce urazil senátora Smoota, že mezi zmizelými je kniha také v Anglii zabavená D. H. Lawrence: *Milenec lady Chatterleyové*, o ní se vyjádřil, že se nehodí ani k tomu, aby zdobila nejčernější hlubiny pekla. (Lidové noviny 20. V. 1930).

VYJDE POUZE PRO SUBSKRIBENTY JAKO SOUKROMÝ TISK

disponoval v druhé polovině 19. století již i národní hnutí. Důvody cenzurního zásahu mohou být nejrůznější, sahají od estetických přes morální, ekonomické, politické až po náboženské. Právě perspektiva literární komunikace umožnila spojit náš tým, v němž se sešli na jedné straně specialista na subkulturu hip-hopu a na druhé přední odbornice na dobu osvětenství.

→ Jak se v tomto kontextu pohlíží na tzv. „novou cenzuru“, pojem který bychom mohli čtenářům blíže představit...

S pojmem „nová cenzura“ přišli anglosaští badatelé v osmdesátých letech, když se za vlády Ronalda Reagana a Margaret Thatcherové prosazovala konzervativní a neoliberalní politika. Část kulturních elit zejména ve Spojených státech amerických protestovala proti restrikcím, které prostřednictvím ekonomických nástrojů potlačovaly určité projevy elitní kultury, protože taková kultura nemohla existovat bez státní podpory. Projevem konzervativního obratu byly v téže době snahy omezit určité projevy populární kultury (např. určité druhy videoher, rockové hudby apod.), motivované tradičním poukazem na to, že tyto kulturní produkty kazí mládež.

V reakci na tehdejší politické klima, tedy na jistém aktivistickém základě, se část badatelů přihlásila k širšímu pojetí cenzury, které již předtím inspirovalo myšlení filozofa Michela Foucaulta či sociologa Pierra Bourdieua. Zatímco tradiční bádání studovalo cenzuru v minulosti nebo u ideologických protivníků (např. za železnou oponou), nové přístupy umožňovaly vnímat projevy cenzury v přítomnosti. Krajním projevem tohoto nového, dekonstruktivistického přístupu k cenzuře je myšlenka, že samotná forma, která je podmínkou pro to, aby vyjádření bylo srozumitelné, je projevem cenzury: bez pravidel a omezení není totiž komunikace možná – jinak mluvíme se svým šéfem, jinak s přáteli v hospodě. Nebo: když budou mluvit všichni najednou, není možné se porozumět. V tomto širším chápání lze tedy „cenzuru“ pozorovat všude, spoluvytváří sdělení. Je ovšem třeba dodat, že pojetí cenzury v knize *V obecném zájmu* nestojí na této radikální pozici.

Hlavní výklad sleduje užší pojetí institucionalizované cenzury, inspirujeme se však důrazem, který teoretikové nové cenzury položili na produktivní efekty cenzury – že díky cenzuře také něco vzniká, ne jen že její vinou něco zaniká –, na sepětí cenzury s nejobecnější kulturní strukturou doby i na to, co tyto teoretikové nazývají rozptýleností cenzury. Jejím projevem je například i to, čemu se říká autocenzura: cenzura nikdy nepůsobí jen z jednoho místa, její praxe se rozptýluje do celého literárního pole, jehož účastníci ji různě předjímají, obcházejí a tak podobně. Novou cenzurou se inspirujeme také v některých případových studiích, například když se zabýváme tím, jakými filtry prochází na cestě od orální do literární kultury romská literatura.

→ **Publikace je dvousvazková, předělem je chronologické vymezení, rok 1938. Začíná se rokem 1749 a končí až současností, tedy rokem 2014. Zpracovat tak dlouhé období znamená mít různě zaměřené odborníky. Jak jste sestavili badatelský či autorský tým?**

Naše oddělení je od svého vzniku tematicky zaměřeno právě na oblast sociologie literární komunikace: zabýváme se autory, ekonomikou literatury, literárními médii, populárními žánry, a to od poloviny 18. století až k současnosti. Problém byl, že kolegyně Lenka Kusáková, naše specialista na období první poloviny 19. století, odešla

brzy po začátku projektu do penze. Do jádra grantového týmu jsme proto přizvali také historičku Magdalénu Pokornou, autorku monografie o Josefu Němcovi, manželu spisovatelky Boženy, a výbornou znalkyni literární kultury padesátých let 19. století. Magdaléna hned na jednu z prvních schůzek přivedla svého „nadaného studenta“ Petra Píšu, jenž právě začínal psát svou disertaci o cenzuře v době předbřeznové. Nahradil Tomáše Pavlíčka, který v polovině projektu odešel na vedoucí místo do Literárního archivu PNP, v pozici tajemníka celého projektu a stal se rychle jedním z jeho pilířů, což bylo vidět už na obálce *Nebezpečné literatury?* a je to zřejmé i z obálky nynější knihy, kde je uveden mezi čtyřmi hlavními redaktory knihy.

Coby autoři případových studií vynikli někteří postgraduální studenti z Ústavu pro českou literaturu AV ČR, nejvíce jich napsal Stefan Segi, který svou volbou témat podstatně ovlivnil podobu závěrečné části knihy, věnované polistopadovému období. Dále jsme oslovovali kolegy, se kterými jinak spolupracujeme, nebo alespoň známe jejich práce. Někdy jsme vycházeli z toho, čím se příslušný kolega zabývá, jindy jsme vymysleli téma, kterému by měla být případová studie věnována, a hledali cíleně autora pro toto téma.

→ **Jako organizacím vykonávajícím cenzurní praxi se dostalo pozornosti i knihovnám. Co zejména bylo v jejich případech předmětem zkoumání?**

Jedním velkým tématem bylo tzv. recenzurování (tedy plošná prověrka knižního fondu) spojené s pokusy o změnu literárního kánonu a revizi literární a kulturní paměti. Období velmi agresivních pokusů tohoto typu představovala nacistická okupace se svým indexem čtyř tisíc titulů a autorů vylučovaných mimo jiné systematicky z veřejných knihoven a období stalinismu, kdy vznikl index dokonce o více než sedmi tisících položkách. Nešlo však rozhodně o jediné období podobného „zúčtování“ s minulou kulturou. Zmínit je třeba osvícenské recenzurování knižních památek barokní doby spojené s eliminací knih nebo lidových tisků o zázracích a vůbec – z hlediska osvícenců – překonaných forem zbožnosti.

Druhým velkým tématem spojeným s knihovnamí bylo až do roku 1990 omezování přístupu k dokumentům podle „zralosti“, vzdělání a ideové

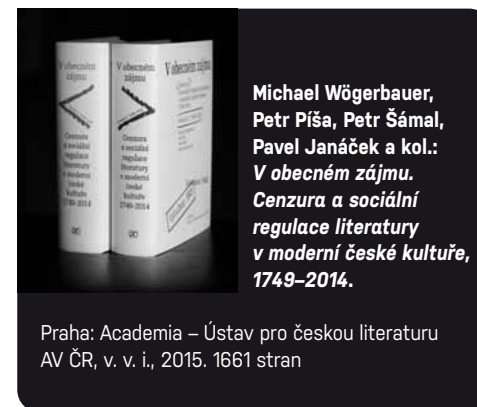
spolehlivosti čtenářů. Sem konečně patří i proslulé „Z-fondy“, kam se v době normalizace ukládaly v knihovnách zakázané knihy. Naše případová studie k nim však ukazuje, že čtenáři se správnými kontakty měli vždycky přístup i k těm nejvíce střeženým knihám.

→ **Cenzuru máme obecně spojenou většinou právě s obdobími nesvobody – válkami, komunistickou diktaturou a podobně. Jak tomu bylo v těch, řekněme, přívětivějších dobách?**

Za liberálních režimů – to je od reformy cenzury roku 1863 do roku 1938 a pak zase od sklonku roku 1989 – je povoleno všechno to, co není zakázané zákonem. Místo zvláštního úřadu je cenzura záležitostí státních zastupitelstev a soudů, a na základě zákonů tedy musí někdo aktivně žalovat spisovatele, nakladatele nebo distributora, pokud má pocit, že byl porušen určitý zákon. K tomu přistupuje ještě to, že umělecká produkce v dnešní době užívá mnohem větších svobod než neumělecká, a stává se proto velice zřídka, že je potlačena ze strany státu. Spíše se tak děje na základě skupinové nebo individuální iniciativy, a to méně v oblasti literatury, častěji například ve výtvarném umění. Ve filmu jsme si dokonce celkem zvykli na věkové limity jako například „od 16 let“, v televizi jsou takto označené filmy vysílány jen v nočních hodinách.

→ **Trochu jsme to už našli, ale málokdo si možná přesto dovede představit „pozitivní“ efekt cenzury prakticky. Dočteme se třeba o „obohacení literatury o značné množství obrazů a metafor“...**

V podstatě jde o fenomén cenzury jako výzvy: cenzura spoluurčuje podobu sdělení. Pokud spisovatel nemůže přímo napsat, že považuje císaře nebo jiného veřejného činitele za idiota, může totéž vyjádřit formou pohádky, třeba z Orientu, nebo jako bajku o králi zvířat – lvovi. Anglická

Praha: Academia – Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2015. 1661 stran

badatelka Annabel Pattersonová ukázala, že Shakespearovy hry jsou často psány tak mnohознаčně, že v alžbětinské Anglii je kolem roku 1600 mohli interpretovat ve svůj prospěch jak stoupenci královny, tak i její protivníci. Co je však důležitější, Pattersonová tvrdí také to, že právě nutnost psát takto mnohознаčným způsobem učinila hry velkého anglického dramatika zajímavými i pro dnešní divadlo.

Forem nepřímého vyjádření, které jsou takto kultivovány všude tam, kde nelze psát přímočaře, je samozřejmě nesčíslné množství, nejde jen o žánrový přenos ze satiry například na pohádku. Mezi řádky striktně cenzurované literatury tak promlouvá jakýsi nový jazyk, kterému se v literární vědě říká ezopský. Ani jeho existence není však jediným produktivním důsledkem cenzury. Je-li totiž něco cenzurováno, vyvolává to zájem publika, čtenáři se obvykle snaží dostat se k „zabílenému“ či „začerněnému“ textu, vytváří to zcela nová pouta mezi autory a publikem. Všichni jsme to zažili před rokem 1989, kdy jsme si vážili literatury právě pro to, co vyjadřuje mezi řádky, vnímali jsme literaturu jako cestu k tajné a utajované pravdě. O tento význam zánikem komunistického režimu literatura přišla a dodnes hledá, čím ho nahradit.

Mag. Dr. MICHAEL WÖGERBAUER (1972) vystudoval germanistiku a filozofii na univerzitách v Salcburku a ve Vídni; doktorské studium zakončil roku 2006 disertací o vícejazyčném literárním životě v Praze v období 1760–1820. Od roku 2008 působí v oddělení pro výzkum literární kultury Ústavu pro českou literaturu AV ČR, od roku 2010 toto oddělení vede a současně je zástupcem ředitele ÚČL pro mezinárodní spolupráci. Specializuje se na dějiny knižního trhu ve střední Evropě 18. století a na multilingvální literární komunikaci v habsburské monarchii. Je spolueditorem kolektivní knihy *Kommunikation und Information im 18. Jahrhundert. Das Beispiel der Habsburgermonarchie* (s Johannesem Frimmelem, 2009), s Tomášem Pavlíčkem a Petrem Píšou vydal knihu *Nebezpečná literatura? Antologie z myšlení o literární cenzuře* (2012).

Zároveň však nezanikla schopnost cenzury zvyšovat význam jednotlivých děl: vidíme to mimo jiné na tom, jak se mnozí dnešní umělci či autoři snaží představit jako cenzurovaní či zakázaní. Na takovém postavení se totiž dá vydělat, a to zdaleka nejen sláva, ale i peníze. Zářným příkladem z nedávných let je kniha Přemysla Svory o Václavu a Dagmar Havlových *Sedm týdnů, které otřásly Hradem*. Autorovi se podařilo vyvolat dojem, že kniha byla zakázána, a vydělal na ní údajně 17 milionů korun.

→ **Téma cenzury je jistě atraktivní i pro laickou veřejnost. Běžný čtenář přesto možná nebude mít čas a vůli na rozsáhlou a odbornou publikaci. Na co byste ho z ní upozornil, „nalákal“?** Naše kniha je jednotnou monografií, nabízí vnitřně provázaný celek, zároveň se však jedná o osm samostatných knih o různých obdobích. Člověk, kterého zajímá první republika, si může přečíst jen tu jednu část, nebo jen jedinou studii,

například o Jakubu Demlovi nebo Franzi Kafkovi. Početili jsme s různými čtenáři a doufám, že je to na knize vidět.

→ **A nepodlehli jste při práci na ní také nějaké formě cenzury? Například autocenzuře?**

Teoretikové nové cenzury říkají, že nejlépe funguje ta cenzura, kterou nevnímáme jako cenzuru. My jsme se například podřídili pravidlům „akademického“ psaní. Psali jsme text pro odborné publikum, ale zároveň se ho zejména prostřednictvím mikropříběhů ukrytých v takzvaných infoboxech snažili otevřít i laickým čtenářům. Doufáme tedy, že náš stylistický práh pro ně nebude příliš vysoký. Chtěli jsme čtenářům ukázat pestřejší pohled na fenomén cenzury. A pokud bude naše kniha vybízet k přemýšlení o tom, co je dnes zdánlivě nemyslitelné, budeme spokojeni. Nedostatek fantazie je autocenzurou *sui generis*.

Děkují za rozhovor.

Ptala se **LENKA ŠIMKOVÁ**

Co venkovské knihovny umějí a mohou 2015 aneb

Skvělá houbovka báby Plajznerky a jiné zážitky

Akce *Co venkovské knihovny umějí a mohou* letos zahájila druhou dekádu svého trvání. Dalo by se předpokládat, že se jedná o zaběhlou, téměř rutinní záležitost. Ten, kdo by si to myslel, se opravdu velmi mylí! Tím, že akce bezprostředně navazuje na soutěž *Knihovna roku*, poskytuje organizátorům nekonečné a netušené možnosti. Strídají se „hostitelé“, kteří mají díky finanční pomoci Ministerstva kultury a konkrétní pomoci SKIP při organizování setkání možnost nejen předvést služby oceněné knihovny, ale také seznámit ostatní s historií, zajímavostmi a krásami svého regionu. Nezanedbatelná je pomoc a spolupráce s „pověřenou“ profesionální knihovnou.

Jedenácté setkání proběhlo 17.–19. 9. 2015. Hostitelskou knihovnou byla Knihovna Dr. Emanuela Bořického v Milíně a hlavním tématem

bylo *Co společně zažijeme v podzemí a na kopcích?* Účastníci z celé republiky se sjeli do Příbrami. Zde v Knihovně Jana Drdy byla celá akce slavnostně zahájena. Hosté se seznámili s činností knihovny a prošli se městem. Zpovzdálí si také prohlédli areál Svaté Hory, kde v současné době probíhá rozsáhlá rekonstrukce. Další kroky vedly do Hornického muzea, v němž se účastníci rozdělili na dvě skupiny. Ti odvážnější se vydali s Mgr. Václavem Trantinou (pracovníkem Hornického muzea) do podzemí dolu Drkolnov, aby si vyzkoušeli, jak se dřív horníkům pracovalo. Návštěvníky zde zaujme především obrovské vodní kolo o průměru 12,4 metru. Do provozu bylo uvedeno kolem roku 1850 a čerpalo z podzemí vodu až do roku 1899. V devadesátých letech 19. století bylo původní dřevěné kolo vyměněno

Tradiční fotografie spokojených účastníků

Foto M. Bláha

za železné. Poté, až do roku 1961, bylo využíváno k čerpání pitné vody pro město Příbram. V letech 2000 až 2003 došlo k zajištění, rekonstrukci a konzervaci vodního kola, zároveň byly uzpůsobeny turistickým účelům i zdejší podzemní prostory. Součástí prohlídky byla také unikátní atrakce – jízda do podzemí dolu tzv. úpadnicí dlouhá 51 metrů jako po skluzavce. To si většina knihovníků nenechala ujít a jízdu si vyzkoušela.

Druhá skupina zůstala na povrchu a z nádvoří Ševčinského dolu se vydala na krátkou projíždku hornickým vláčkem po trase dlouhé 230 metrů směrem k dolu Vojtěch (jedná se o částečnou rekonstrukci historické dráhy, která zde existovala v roce 1884 a sloužila k přepravě stříbrné a olovené rudy).

Následoval přesun do Motorestu „U Milína“ a program pokračoval po ubytování účastníků. Nejprve místostarosta Ing. Vladimír Vojáček představil hostitelskou obec Milín. Mgr. Václav Trantina přiblížil zúčastněným osobnost básníka a překladatele Hanušě Jelínka a nakonec Miroslav Bláha připomenul předvedením svého DVD loňské setkání v Ratíškovcích. Milou součástí večerního programu bylo také blahopřání našemu kolegovi a neúnavnému dokumentátorovi všech setkání Mirkovi Bláhovi k jeho nastávajícím 70. narozeninám.

Dopoledne druhého dne bylo věnováno odbornému programu. Počet účastníků se navýšil

o knihovníky z blízkého i vzdáleného okolí a dosáhl počtu asi osmdesáti. Vzhledem k tomu, že letos slavíme sté výročí narození spisovatele Jana Drdy, jehož život a dílo jsou nerozlučně spjaty s tímto regionem, nebylo možné na něj nevzpomenout. Jeho lidský osud představila ve své prezentaci pracovnice příbramské knihovny Mgr. Nada Čížková. Všichni účastníci také obdrželi knížku Drdových fejetonů *Svět viděný zpomaloučka*.

Budoucnost našeho knihovnictví nastínil PhDr. Vít Richter, když hovořil o *Koncepci knihoven ČR na léta 2015–2020*. Činnost *Centra pro celoživotní vzdělávání s knihovnou manželů Tomanových v Rožmitále pod Třemšínem* přiblížila svou prezentací Dana Súlovcová. Za svou skvělou práci získalo centrum v roce 2014 *Zvláštní ocenění za vynikající komunitní a vzdělávací služby* v kategorii měst do 5000 obyvatel. K tomu, aby se i malé knihovny pokusily modernizovat své služby čtenářům, vybídla Ing. Kateřina Horáková, která poukázala na možnosti SMS komunikace pro knihovny. S výbornou a rozsáhlou činností Knihovny roku 2014 – *Obecní knihovny v Horní Lidči* účastníky seznámila paní Věra Povalačová. Na závěr jejího vystoupení se přidal i pan starosta Josef Tkadlec a oba pozvali knihovníky na 12. setkání venkovských knihovníků, které se uskuteční za rok právě u nich. Teoretickou část odborného programu uzavřela Mgr. Zlata Houšková

svou prezentací *Vzdělávání knihovníků vesnických knihoven*. Všechny uvedené prezentace si můžete prohlédnout na webových stránkách SKIP (Sekce veřejných knihoven).

Další program pokračoval v Centru volnočasových aktivit v Milíně. Návštěvníci byli přivítáni produkcí mladých harmonikářů. Hudba se moc líbila a mnohé kolegyně neodolaly a daly se do tance. Pak následovala prohlídka areálu centra a seznámení s činností hostitelské knihovny (Knihovna roku 2013). Vše bylo doplněno ochutnávkou regionálních specialit a dopoledne zakončila návštěva areálu starého pivovaru.

Odpoledne program pokračoval společnou návštěvou *Památníku vítězství*. Tento památník připomíná definitivní porážku německé hitlerovské armády završenou posledním bojem 2. světové války na evropském kontinentu. Také slouží jako připomínka na nespočetné množství obětí, jež si válka vyžádala v řadách vojsk, partyzánů i mezi civilisty v celém regionu.

Válečné a poválečné události připomněla také návštěva *Památníku Vojna v Lešetích*. Jak se lze dočíst v průvodci: „Jedná se o autenticky dochovaný vězeňský areál, svého druhu ojedinelý ve střední Evropě. Tento původně zajatecký tábor pro německé válečné zajatce, situovaný mezi bývalými uranovými šachtami, sloužil v období 1949–1951 jako tábor nucených prací a následně do roku 1961 jako vězeňské zařízení pro politické odpůrce komunistického režimu. Expozice seznamují s perzekucí po únoru 1948, protikomunistickým odporem a přibližují dějiny uranového hornictví.“ Zde nás opět provázela Mgr. Václav Trantina, který je vedoucím této pobočky Hornického muzea. Místo většinu návštěvníků hluboce zasáhlo, protože si uvědomili, jak hrůzná je každá totalita. Příchozí vězně zde vítal nápis „Práci ke svobodě“. Nápadně to připomíná nápisy v německých koncentracích „Arbeit macht frei“.

Cílem hostitelů bylo však také ukázat, že Příbramsko není jen místo šachet a politického útlaku. O krásách tohoto regionu, jeho přírody a poetičnosti se knihovníci brzy přesvědčili.

Nejprve se vypravili k poutnímu místu *Maková Hora*. V barokním kostele sv. Jana Křtitele a Panny Marie Karmelské měli příležitost poznat svérázného pana faráře. Jeho vyprávění bylo poutavé a zajímavé, vyhlídka od kostela skvělá. Cesta za poznáním pokračovala znovu po stopách spisovatele Jana Drdy. Cílem byla vesnice Dalskabáty. Tam na všechny čekalo velké překvapení. Přivítal je tu pan místostarosta Milína Ing. Vladimír Vojáček, který na začátek přečetl úryvky z pohádky *Zapomenutý čert*, a pak už se objevily pohádkové postavy v celé své kráse. Bába Plajznerka a čert Trepifajksl alias Mates (představovaní dcerami pana místostarosty) všechny pohostili proslulou „Plajznerčinou houbou“. Byla vskutku excelentní!

Další kroky vedly do Milína. V místním kině proběhlo promítání nejzajímavějších akcí, které se v obci v poslední době konaly. Následoval raut a krátká procházka obcí. Večer byl završen neformální výměnou zkušeností a ochutnávkou krajových specialit, vše doplněno skvělou hudbou *Swingového orchestru for evergreens*, a jako vždy – došlo i na tanec.

Poslední den se účastníci nejprve vypravili do Staré Huti u Dobříše, kde navštívili *Památník Karla Čapka* (Strž). Krásné počasí umocnilo celkovou atmosféru, a tak nebylo vůbec těžké představit si oblíbeného spisovatele, jak tu prožívá svůj „zahradníkův rok“, a pobíhající Dášeňku, která mu pomáhá zahradičit... Následovala návštěva Městské knihovny Dobříš, kde účastníky uvítala paní ředitelka Mgr. Kateřina Pechová a seznámila je nejen s bohatou činností, ale také prozradila tajemství vzniku neobvyklé výzdoby interiéru celé knihovny. Bylo to příjemné a inspirativní setkání. Celou akci pak uzavřela procházka zámeckým parkem v Dobříši.

Zbývá jen poděkovat organizátorům za dobře odvedenou práci a všechny zájemce pozvat příští rok 15.–17. 9. 2016 do Horní Lidče.

Na shledanou se těší

DANIELA WIMMEROVÁ

✉ Wimmerova.D@seznam.cz

V Ý Z V A: A jak se žije vaší venkovské knihovně?

Rubrika KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH je vám otevřena!

Z POKLADŮ...

Ústavu pro českou literaturu AV ČR

Digitální archiv populární literatury

Populární literatura už svým pojmenováním naznačuje velkou čtenářskou oblibu. Ta však rozhodně nezaručuje těmto textům nesmrtelnost. Ba spíše naopak. Lidové čtivo bývalo tradičně chápáno jako škodlivé a nemělo příliš mnoho šancí stát se součástí knihovnických fondů – jejich konzervační funkci totiž často převládala funkce osvětová.

Významným médiem, kterým se populární literatura šířila, byly sešitové edice, jež v jednotlivých svazcích přinášely prozaické texty různých žánrů. Oslovovaly především městského čtenáře, který si krátil dlouhou chvíli cestou do práce. Sešitky nebyly příliš drahé a daly se případně na nádraží bez větší finanční ztráty po přečtení zahodit. Tomu také odpovídala jejich podoba – vycházely většinou na levném, nekvalitním papíře s kartonovou obálkou a jediný grafický prvek představoval často pouze obrázek na obálce či viněta.

Obtížnou dostupnost sešitových tisků se snaží alespoň zčásti řešit Digitální archiv populární literatury, který na stránkách <http://www.dapl.ucl.cas.cz/> provozuje Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR.

Vznik

Digitální archiv populární literatury (DAPL) začal vznikat již v roce 2004 a v současnosti zpřístupňuje více než 250 sešitů populární četby. Nejstarší zpracované texty pocházejí z let 1905–1908 a hlavní část pak tvoří ediční řady z 20. a 30. let. Celkově se databáze zaměřuje zejména na období před rokem 1945 a nové exempláře stále přibývají.

Už samotný proces pořizování skenů jednotlivých sešitků může představovat dobrodružství. Exempláře se totiž často nacházejí v rukou soukromých sběratelů, kteří se někdy jen neradi dělí o své poklady. Opatrnost majitelů je také častým důvodem pro poněkud nižší kvalitu některých reprodukcí, jež leckdy vznikaly v provizorních podmínkách v případech, kdy nebylo možné obzvláště vzácný exemplář zapůjčit pro přímou digitalizaci v ústavu. Nyní může čtenář prohlížet celou řadu dříve nedostupných materiálů přímo z domova, neboť DAPL je volně přístupný a k prohlížení skenů není třeba žádné registrace.

Obsah

Snadnou orientaci v naskenovaných dokumentech umožňuje jejich rozdělení do dílčích kategorií *Cliftonky*, *Ostatní povídkové série*, *Velké sešity* a *Erotika* (*Neperiodické edice* a *Knihy* jsou zatím nezaplňené). Nejpočetnější skupinu představují svazky zachycující příběhy detektiva Léona Cliftona, jejichž počátek bylo od počátku prioritou. *Cliftonky* vycházely od roku 1906 a počítáme je mezi první původní české detektivky. Vznikly jako reakce na velký úspěch podobných sešitků, které do českého prostředí přicházely zejména z Německa. *Cliftonky* měly povětšinou týdenní periodicitu a jedno dobrodružství se odehrávalo na dvaařiceti stranách. Ve své době se těšily nesmírné oblibě, kterou dokládá nejen množství parodií, jejichž vznik postava neporazitelného detektiva iniciovala, ale také to, že název jedné edice se vžil jako obecný pojem označující tento typ četby.

Poklady Digitálního archivu populární literatury

Kategorie *Ostatní povídkové série* seznamuje čtenáře s dalšími typy předválečného populárního čtiva, ať už se jedná o překlady, nebo o tvorbu původní. Nalezneme zde klasické *bufalobilky*, gangsterky, detektivky či dobrodružnou literaturu situovanou do exotických zemí či ještě lépe na mezi-oceánská plavidla mezi krvelačné piráty. Nahlédnout lze také do některých sešitů ze série *Knihovna moderní ženy* či *Knihovna šťastných dívek*, které měly představovat alternativu k napínavé četbě a, jak již názvy edic napovídají, cílily především na ženské publikum různých věkových kategorií.

Oddíl *Velké sešity* pak shromažďuje edici *Moderní romány*, která sázela na dospělejší publikum. Společenské romány v této edici zakládaly svoji popularitu na tom, že kombinovaly romantiku a dobrodružství, což ostatně napovídají i mnohoslabné tituly jako *Můj ženich gangster* či *Spolehlivé strašidlo*. Výběr z dobové erotické literatury nakonec zavede odvážnější čtenáře do světa příběhů, které dnes spíše než vlnu vzrušení vyvolají pobavený úsměv.

Možnosti využití archivu

Digitální archiv populární literatury je určen zejména literárním vědcům nebo zájemcům o dějiny kultury a filmu, sběratelům knih i širší čtenářské veřejnosti. Jen za rok 2014 zaznamenaly stránky archivu skoro 6000 internetových návštěvníků, kteří se často vracejí pro další dosud nedostupné poklady populárního čtiva. Ostatně, kdo by dokázal odolat tak lákavým titulům jako *Požár v cele smrti*, *Tajemná vražda jedem*, *Noc hrůzy* či *Buffalo-Billova pekelná jízda nepřátelským táborem*?

MARKÉTA HOLANOVÁ holanova@ucl.cas.cz STEFAN SEGI segi@ucl.cas.cz

Ministerstvo kultury – Odbor umění, literatury a knihoven vyhláší výběrové dotační řízení pro rok 2016

na poskytnutí dotací provozovatelům knihoven evidovaných dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů,

a pro spolky podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora, pro podprogramy VISK 1, VISK 3, VISK 8/B a pro Knihovnu 21. století též pro zájmová sdružení právnických osob podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora na nekomerční projekty z oblastí knihoven.

1) Program Veřejné informační služby knihoven – VISK

VISK 1 – Koordinační centrum programu a implementace Koncepce rozvoje knihoven v ČR, **VISK 2** – Mimoškolní vzdělávání knihovníků v oblasti ICT, **VISK 3** – Informační centra knihoven, **VISK 5** – RETROKON, **VISK 6** – Memoriae Mundi Series Bohemica, **VISK 7** – Kramerius, **VISK 8** – Informační zdroje, **Linie A** – Zajištění dostupnosti informačních zdrojů formou multilicencí, **Linie B** – Zpřístupnění informačních zdrojů prostřednictvím Jednotné informační brány, oborových informačních bran a Centrálního portálu knihoven, **VISK 9** – CASLIN a Národní autority ČR

2) dotační řízení Knihovna 21. století – K 21

(podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců, podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovná a vzdělávací činnost)

PŘÍHLÁŠKY A STANOVENÉ PODMÍNKY NA ADRESE:

Ministerstvo kultury, Odbor umění, literatury a knihoven, Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana
http://www.mkcr.cz/literatura-a-knihovny/granty-a-programy/Oblast_knih/default.htm

VISK též na <http://visk.nkp.cz/>, Knihovna 21. století též na <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/knihovna-21-stoleti-k21>

Bližší informace: Mgr. Petra Miturová, tel.: 257 085 216 (VISK 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9)

Mgr. Michal Fojtik, tel: 257 085 357 (VISK 3 a K21) PhDr. Vít Richter, tel.: 221 663 338

! Uzávěrka: 10. prosince 2015 !

Recykliterární tvorba pobaví svou absurditou i bez příběhu

Vojtěch Mašek, Karolina Voňková (eds.):
Recykliteratura. Praha: Lipnik, 2015. 352 str.

Když se před dvěma lety v rámci jednoho pražského jarmarku pořádal workshop, jehož účastníci nalepovali na staré obrázky výstřižky z různých textů, málokdo mohl tušit, jaký se z původně jednorázové akce stane během několika měsíců fenomén. Dnes má facebooková stránka Recykliteratury, jak zní dnešní název projektu scenáristy a výtvarníka Vojtěcha Maška a Karoliny Voňkové z nakladatelství Lipnik (mj. organizátorky Knihexu), více než šestnáct tisíc příznivců a díky podpoře fanoušků na *hithit.com* se RCL (taková je oficiální zkratka) dočkala i své knižní podoby.

Kniha nazvaná jednoduše *Recykliteratura*, kterou k vydání připravil Mašek s Voňkovou, přináší na tři stech padesáti stranách bohatou nadílku výtvarů RCL, za jejichž výběr – stejně jako za celkovou skladbu knihy a její vizuální podobu – je zodpovědný grafik Jan Šiller. Podle vyjádření tvůrců knihy bylo jejich hlavní snahou vytvořit soudržný celek vycházející z principu asociativní montáže, a dopřát tak čtenáři nejen požitky z jednotlivých děl, ale i pocit z četby víceméně souvislého, byť notně surreálního příběhu.

Svazek bohužel postrádá jakoukoliv předmluvu či doslov, které by čtenářům tímto fenoménem dosud nedotčeným osvětlily principy a cíle recykliterární tvorby. Stručný popis sice nabízí facebookový profil RCL nebo anotace přítomné knihy, jedná se však o charakteristiku dosti povšechnou: „Recykliteratura je hledáním překvapivých souvislostí, kontrastů a absurdit. V nejšťastnějších případech se rodí obrázky, které čtenáře nebo diváka nutí domýšlet, co jim předcházelo a co po nich bude následovat. Obrazy, slova a věty jsou k dispozici k novým objevům — často

nečekaným a překvapivým. Síla jednoduchého vtipu, zenové básně, groteskní situace, znepokojujícího dialogu nebo minimalistické repliky.“ Zcela pak chybí informace o autorech jednotlivých příspěvků, jejichž absenci lze považovat za původní záměr („autor je nejistý a jediným kritériem pro zveřejnění je síla fragmentu“).

Ačkoliv by se mohlo na první pohled zdát, že tvůrcům přítomných děl stačilo propojit libovolný obrazový a textový materiál, není tomu tak – dokonce i RCL má svá pevná pravidla, která čtenář nalezne přehledně vypsána na zadní záložce.

Přes chybějící doprovodné slovo může po knize beze strachu sáhnout i člověk s celým projektem dosud neobeznámený – základní principy mu objasní samotná četba spolu se závěrečným seznamem pravidel recykliterární tvorby.

Pokud jde o samotný obsah knihy, připadá zde obvykle jedno dílo na jednu stránku, výjimečně se na některou vměstnají obrázky dva. Vyjma úvodu a předělů žluté barvy mezi jednotlivými „kapitolami“ se jedná o černobílou reprodukci. Adresátem textů ve vstupní části a na dalších barevně odlišených listech je samotný čtenář, který je takto jemně instruován k „příběhovému“ čtení knihy (mj. „Já vám dám skutečný příběh. Ukážu vám, co to příběh je.“) a informován o tématu zastřešujícím vybraný oddíl – někdy ovšem velmi charakterně. Například téma mileneckých vztahů: „Nejatraktivnější žena, kterou jsi potkal?“ – „Moje manželka.“

Jednotlivé obrázky – fotografie, mezi nimiž nechybějí záběry z filmů či portréty slavných osobností, avšak převahu mají snímky s neznámými (či přinejmenším obtížně identifikovatelnými) protagonisty – se ve svazku objevují pouze jedinkrát. Výjimku představuje trojice děl, která můžeme pracovně pojmenovat jako „dialog dvou

freund, publikovaný nejprve v kritickém čtrnáctideníku A2 a poté vydaný i knižně, jenž je jedním z plodů dlouholeté spolupráce Vojtěcha Maška se scenáristou Džianem Babanem a který je založen rovněž na doplňování různých textů do neměnného obrazového materiálu.

Přes chybějící doprovodné slovo může po knize beze strachu sáhnout i člověk s celým projektem dosud neobeznámený – základní principy mu objasní samotná četba spolu se závěrečným seznámením pravidel recyklerární tvorby. Jednotlivé výtvořiny pak sázejí především na humor, ať už pointovaný (na způsob anekdoty), či spíše absurdní. Důraz je přitom kladen především na vyznění samotného textu (důraz na dialogičnost se odráží v převaze obrázků se dvěma postavami), méně už na vzájemný kontrast obrazového materiálu a psaného slova. Tak třeba žena v uniformě, jež míří pistolí na nějakého muže, k němu pronáší: „Bez snídaně vás nepustím.“ Nebo je tu snímek zobrazující mladý pár sedící v trávě a následující dialog: ONA „Uřčitě se ti matka s otcem budou líbit“ – ON „Heil Hitler!“

Svazek sice obsahuje i méně povedená díla (portrét pohledného muže zachycující jej od pasu nahoru a jeho replika „Nevypadám v těchhle kalhotách tlustá?“, zástup tučňáků a text „Pane vrchní!“), převládají však výtvořiny poměrně humorné (ty vážněji laděné jsou zde ve výrazně menšině) a obvykle též nepravoplanové. S rezervou je také nutno brát proklamovaný příběhový rozměr celého díla – na podobné čtení je obsah až příliš nesourodý a případy, kde se takový způsob prezentace doslova nabízel (tři řady variací textů na stejné obrázky), zase z nepochopitelného důvodu nechali editoři ležet ladem. Knižní *Recykliteratura* svým čtenářům přesto slibuje příjemný oddechový zážitek, který si lze po čase zopakovat a jímž se někteří možná nechají inspirovat k vlastním pokusům o recyklerární tvorbu.

mužů" (6x), „babička s dětmi" (7x) a „muž s konvičkou" (16x). Dotyčným výtvořinám by ale možná prospělo, pokud by se nacházely v těsné blízkosti – vytvořením samostatných sérií by lépe vynikla hra s obměnou textů, jejichž absurdní vyznění by se takovým sousedstvím jen prohloubilo. V případě prvních dvou obrázků už navíc k realizaci této varianty příliš nechybělo, neboť se mezi ně vklínilo jen několik jiných děl.

Naopak řada variací s „mužem a konvicí" se vine celou knihou a na výrazný potenciál tohoto obrázku, jakož i funkčnost případného zřetězení jednotlivých výtvořin poukázal v jednom rozhovoru sám Vojtěch Mašek: „Našel jsem třeba obrázek pána, který leští konvici. Působilo to tak, jako kdyby spolu byli v nějakém hodně intimním rozhovoru. Na základě tohoto obrázku vznikl poměrně dlouhý seriál, kdy se často navazovalo na předchozí anekdoty." Za připomenutí v této souvislosti stojí komiks *Hovory z rezidence Schlecht-*

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ Public relations v českých knihovnách – trocha teorie i praxe
- ➔ Úspěšná cesta Knihovny města Ostravy za certifikátem *Handicap friendly*
- ➔ Co se půjčovalo v českých knihovnách v loňském roce?
- ➔ Postřehy ze semináře knihoven muzeí a galerií a další příspěvky

Ukrajinský medovník – vietnamské kuře

Otevírat v dnešní emocemi zjitřené době téma cizinců je jako sedat si na soudek se střeňným prachem. Jenže právě knihovna je místo, kde bychom měli hledat a nacházet společnou řeč. Díky knihám vstupujeme do životů těch druhých, žijeme příběhy lidí opačného pohlaví, odlišného věku, neznámých zvyků, hodnot a postojů, jiné národnosti. Knihovna má potenciál nechat cizincům nahlédnout do naší kultury i pomoci jim udržet pouto s kulturou vlastní.

Foto Hanina Veselá

Když jsem učila cizince češtinu v neziskovém sdružení META, které se soustřeďuje na pomoc mladým migrantům, narážela jsem zejména u nízkoprahových kurzů pro děti na nedostatek pomůcek a materiálů. Rozhlížela jsem se po přidělené místnosti a hledala jakýkoli záchytný bod. Nejprve jsem začala nosit dětské knížky, pak rekvizity ze čtenářských workshopů, a nakonec upravovat pracovní listy, které jsem původně psala pro jiné vzdělávací cíle než seznamování s češtinou.

Ochutnejte rozmanitost

První, u koho jsem si všimla tematizace a především chytrých projektů na podporu vztahu cizinců a knihoven, bylo občanské sdružení Multikulturní centrum Praha. Před více než deseti lety představili projekt *Rozmanitost do knihoven*, zásobovali knihovny publikacemi, školeními a nápady. Následovaly projekty *Knihovna jako brána k integraci cizinců v EU* a *Knihovny pro všechny*. V začátcích nebylo multikulturní vzdělávání kam včlenit a k čemu vztáhnout. Zařadit do fondu romské nebo vietnamské pohádky, převzít několik odborných publikací z kulturní antropologie nevyžaduje přílišnou aktivitu ani nutnost zaujmout postoj.

Před osmnácti lety jsem napsala *Ostrovky a křižovatky*, pracovní soubor pro žáky a metodiku

pro učitele, které jsme ve sdružení Tereza označovali za globální výchovu. Dnes bychom aktivity, které mapují kulturní vlivy a střety, nazvali bez rozpaků multikulturním vzděláváním. Jako jedno z průřezových témat jej zavedla kurikulární reforma a začlenila jej do závazných Rámcových vzdělávacích programů. Školy by měly multikul-

Foto Kristýna Obrádková

Vietnamští školáci v českých třídách často vynikají. Jaké knížky pro ně o Vietnamu máme, jak využíváme jejich spojení s vietnamskou kulturou? Foto z programu v pardubické knihovně

turní výchovu zařazovat do výuky. Učitelé si však často stěžují, že jim chybí materiály. Tady může pomoci knihovna, která se školou na takových projektech spolupracuje. V jejích fondech se totiž, i díky aktivitě Multikulturního centra, nachází řada vhodných publikací.

Chceme jiné?

Než se nám tolerance k multikulturní rozmanitosti dostala pod kůži, atmosféra se změnila. Učitelé nechtějí s žáky řešit problémy současného světa a aktivně ovlivňovat jejich postoje a hodnoty, jak si to průřezová témata, mezi které kromě multikulturní výchovy patří třeba výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, žádají. Politici dávají od konceptu multikulturality ruce pryč. A každý den jsou noviny plné zpráv o další vlně uprchlíků.

Foto Zdeněk Procházka

Romské děti z táborského komunitního centra na programu v Husitském muzeu

Jenže to by nás nemělo odradit. My už tu ty „jiné“ máme. Do škol a hojně i do knihoven chodí vietnamské děti. Lidé z Ukrajiny, Makedonie či Kyrgyzstánu si lámou hlavu nad češtinou a rádi by se dostali na takovou úroveň, aby byli schopní v češtině číst. Romské děti se knihovně většinou vyhýbají, a přitom by čtenářská gramotnost mohla být klíčem, který jim otevře dveře k vyššímu vzdělání. Učíme se jazyky, cestujeme, žijeme v globalizovaném světě a snažíme se mu porozumět.

Exotické kuchyně

Nejsme izolovaným ostrovem a nikdy jsme nebyli. Náš jazyk nasál jako houba slova německá, francouzská, ruská a nejnoveji anglická. Přes izolovanost socialistické éry a před ní i po ní chodili Češi do jiných zemí na zkušenou, nacházeli si partnery z jiných zemí, odcházeli do ciziny. Takové příběhy patří ostatně v literatuře k nejsilnějším.

Hltáme nejen korejské, indické či italské jídlo, ale též skandinávské detektivky, anglické romance či magické jihoamerické příběhy. Zvykáme si znovu na slovenštinu v obchodech, bankách i reklamních agenturách. Chlubíme se, do které dá-lavy jsme o dovolené dojeli. Chápeme, že se kvůli

Foto archiv autorky

V muzeích, a to nejen etnografických, se často pořádají akce, na kterých jsou návštěvníci seznamováni s jinými kulturami. Foto z Musaionu

studiu, práci či rodině lidé stěhují z jedné země do druhé. Proč tento multikulturní svět nereflektovat při workshopech v knihovně? Prostřednictvím knih neobjevujeme přece jen náš svět, ale také svět těch druhých.

PŘEDŠKOLÁCI A OCHUTNÁVÁNÍ DOBROT Z CIZÍCH KUCHYNÍ

☉ Hrajme si se slovenštinou, učme se pojmenovávat zvířata či potraviny slovenskými výrazy. Poslechněme si záznam slovenštiny nebo k programu přizveme Slovenku či Slováka.

☉ Zvěme rodiny cizinců do knihovny, vytvořme pro ně prostor, kde se cítí dobře. Pomozme jim najít odpovědi na otázky kolem naší kultury, mentality či historie prostřednictvím knih.

☉ Přímo či prostřednictvím komunitních center nebo romských asistentů ve školkách či na úřadech seznamujme romské děti s knihovnou od nejútlejšího věku.

☉ Představujme pohádky jiných národů a povídejme si o těchto zemích – jaké je tam podnebí, krajina, jaká zde žijí zvířata, co nosí lidé za oblečení, jaká obydli si staví apod.

☉ Zařazujme tvořivé aktivity inspirované technikami z jiných kultur, jako je origami, japonské skládání papíru, africké masky nebo vytvoření vietnamského klobouku.

☉ Seznamujme děti s hudebními nástroji jiných národů.

☉ Pomocí obrazových publikací si povídejme, jak žijí děti na jiných kontinentech a v jiných zemích.

MLADŠÍ ŠKOLÁCI A OBJEVOVÁNÍ JINAKOSTI

◆ Všimněme si s malými čtenáři, jaké národnosti je určitý spisovatel a kterým jazykem knihu původně napsal.

◆ Umožněme dětem cizinců dozvědět se něco o jejich zemi prostřednictvím knih.

◆ Vtahujme děti cizinců do přípravy tematických programů či výstav o jejich zemi.

◆ Umožněme, aby právě v knihovně probíhaly kroužky češtiny pro cizince.

◆ Nezapomínejme, že obrázkové knihy pro předškoláky jsou ideálním materiálem pro školáky-cizince, kterým chybí dostatečná slovní zásoba.

Foto archiv autorky

Vyrábění masek

◆ Převlékejme se při workshopech do oblečení typického pro jinou kulturu, použijme rekvizity, vytvořme si hry typu kartiček se slovy označujícími stejnou věc v jiných jazycích. Nemusíme si hrát jen na „indiány podle Karla Maye“, ale i na další kultury. Pomocníkem nám budou etnografické a antropologické publikace.

Výtvarná dílna v Musaionu

◆ Zaměřme se na příběhy, které tematizují, jaké je to být v cizí zemi či v odlišném prostředí, které není hrdinovi známé a srozumitelné. Povídejme si, jak se cítí.

◆ Zřizujme podpůrné čtenářské kluby pro děti z jazykově znevýhodněného prostředí a pomozme jim dohnat hendikep, který ve čtenářství mají.

STARŠÍ ŠKOLÁCI A MULTIKULTURNÍ SVĚT

☐ Při vzdělávacích programech se zaměřme na oblast překladů, nechme čtenáře přijít na to, jak nejen kultura, ale i jazyk sám ovlivňuje literaturu.

☐ Hrajme si s cizími jazyky třeba tím, že po knihovně rozmístíme popisky v jiné řeči.

☐ Všimněme si důležitého aspektu příběhů, kterým je vcítění do postavy, tedy do někoho jiného. ☐ Nechme čtenáře vyprávět, psát či dramatizovat příběhy o setkání s jinakostí, střetu kultur, jazykovém nedorozumění.

☐ Pořizujme knihy v jazycích menšin, které žijí v okolí a do knihovny by mohly chodit.

☐ Nabízíme cizojazyčné publikace v jazycích, kterým se učí čeští školáci.

☐ Pořádejme v knihovně setkání s cizinci, kteří u nás žijí, aby mohli holkám a klukům svou zemi, zvyky i literaturu přiblížit.

SVĚTU A KNIHÁM OTEVŘENÍ STŘEDOŠKOLÁCI A DOSPĚLÍ ČTENÁŘI

► Obohatme formát oblíbených setkání s cestovateli o setkání s cizinci žijícími u nás, kteří představí svou domovinu.

► Ptejme se čtenářů, ať už jsou cizinci, nebo se jen intenzivně zajímají o cizí jazyky, které cizojazyčné publikace by v knihovně uvítali.

► Nechme v knihovně probíhat jazykové kurzy, včetně kurzů češtiny.

► I pokud jazykové kurzy češtiny probíhají jinde, domluvme v jejich průběhu návštěvu knihovny.

► Pořádejme setkání s významnými překladateli.

► Seznamujme ve speciálních programech s literaturou jiných národů.

Ukázky zdigitalizovaných dokumentů

do roku 1989 – zpočátku týdně, postupně zvyšoval periodicitu, až se v roce 1960 staly noviny deníkem. I když každoročně necháváme zdigitalizovat několik ročníků (od r. 2013 se již nezhotovuje archivní mikrofilm), letos přijde na řadu teprve 4. kvartál z roku 1973 až 2. kvartál z roku 1977. Na digitalizovaný celý *Průboj* si bude muset veřejnost počkat ještě několik let.

Zpřístupnění digitálních kopií

V roce 2013 jsme přešli na systém Kramerius verze 4 a umožnili tak uživatelům využít výhod, které tento systém poskytuje oproti verzi Kramerius 3. Verzi 5 jsme odzkoušeli v roce 2014 a ve stejném roce ji i nainstalovali. V současné době mohou návštěvníci naší knihovny plno-textově prohledávat téměř 323 000 stran (viz tabulka). Tímto počtem se stále držíme v první patnáctce knihoven užívajících systém Kramerius ke zpřístupňování dokumentů. Vzhledem k nutnosti respektovat autorský zákon (AZ) mohou naši uživatelé studovat z pohodlí domova jen necelých 20 procent dokumentů. Patří mezi ně obrázkový týdeník *Světovzor*, vycházející v letech 1867 až 1899, tedy v období, které je z hlediska AZ bezproblémové. Světovzor jsme stejně jako řadu dalších periodik digitalizovaných jinými knihovnami jen replikovali (digitální data jsme získali na základě smlouvy s knihovnou, která je vytvořila). Mezi nejrozsáhlejší replikované noviny (přístupné ale jen

ve vnitřní síti naší knihovny) patří *Rudé právo* a *Československý časopis historický*.

V Krameriovi v současné době zpřístupňujeme i 109 titulů vydaných převážně nakladatelstvím Academia v posledních deseti letech. Ani tyto tituly jsme nemuseli digitalizovat, protože na sklonku roku 2012 jsme se připojili jako osmá česká knihovna do projektu *E-knihy do každé knihovny*.

Zajištění průběžné digitalizace

Pravidelný přírůstek zdigitalizovaných dokumentů do našeho Krameria je od roku 2014 zajištěn díky spolupráci ústecké knihovny s Ústeckým krajem. Ten uspěl s projektem *Rozvoj služeb eGovernmentu v Ústeckém kraji* spolufinancovaným z prostředků Evropské unie, Evropského fondu pro regionální rozvoj. V jeho rámci zakoupil Kraj prostřednictvím společnosti scanservice, a. s., robotizovaný knižní skener firmy 4Digital-Books řady DL3000 a manuální velkoformátový skener Contex HD 5430 Plus. Společnost rovněž poskytla software Scan4Book určený pro následné rozpoznávání a zpracování digitalizovaných monografií a periodik a respektující specifikace Národní knihovny ČR. Vyvinula ho ve spolupráci se společností AIP Safe s. r. o.

V současné době probíhá spolupráce tak, že pracovníci krajského úřadu obsluhují v krajské digitalizační jednotce skenery, aplikují proces OCR na zdigitalizované dokumenty, vytvářejí PSP balíčky a starají se, aby se data dostala do garantovaného úložiště na krajském úřadě. Pracovnice regionální studovny vybírá dokumenty pro digitalizaci, v případě neúplnosti je kompletuje s exempláři v dalších knihovnách, žádá o identifikátor (čČNB, ISBN či ISSN), pokud nebyl dosud přidělen, a do registru digitalizace hlásí informace o stavu digitalizace těchto dokumentů. Ořezy zdigitalizovaných dokumentů připravují dobrovolníci smluvně zajištění knihovnou, zatímco katalogizátoři doplňují knihovní katalog v systému Clavius o chybějící metadata. Pracují pak s metadata-vým editorem SafeBooku, který tato data využívá. V závěrečné fázi pracovník oddělení au-

tomatizace stahuje PSP balíčky z FTP serveru krajského úřadu a importuje je do Krameria. Pracovníci knihovny přidávají do knihovního katalogu a do Souborného katalogu ČR linky vedoucí do Krameria, aby uživatelé těchto katalogů mohli volit mezi papírovou a digitální verzí požadovaného dokumentu.

Stav ke dni	Stran periodik	Stran monografií	Stran celkem
5. 11. 2011	133 163	792	133 955
26. 5. 2012	142 607	792	143 399
16. 2. 2013	148 203	792	148 995
31. 12. 2013	---	---	233 374
25. 8. 2014	---	---	244 344
14. 11. 2014	---	---	294 355
7. 7. 2015	239 957	82 993	322 950

Spolupráce s ostatními knihovnami

V budoucnu chce ústecká knihovna motivovat další knihovny působící v Ústeckém kraji k vy-

užití krajské digitalizační jednotky, protože ústecká knihovna vznikla až v roce 1945, takže mnohé regionální dokumenty jí chybí. Pro jejich pracovníky, ale i pro manažery knihoven v dalších krajích, kde připravují výběrová řízení pro digitalizaci fondů knihoven, uspořádala na konci roku 2014 speciální kurz v rámci VISK 2. Nesl název *Teorie a praxe v procesech přípravy a samotné digitalizace knihovního fondu*. Účastníkům z celé republiky v něm byl poskytnut ucelený vhled do problematiky digitalizace knihovních fondů, byly zpřístupněny Best Practices knižní digitalizace formou praktické ukázky řešení nejčastějších problémových technologických obtíží a proběhla panelová diskuse se zástupci významných reprezentantů knižní digitalizace v ČR. Lektory byli odborníci ze společnosti Exon a scanservice.

ALEŠ BROŽEK ● brozek@svkul.cz

Foto archiv knihovny

Co nabízí moderní italská literatura v českých překladech posledních let

1

Osmdesátá léta minulého století znamenala pro italskou literaturu opravdovou revoluci. Po vydání Ecova románu *Jméno růže* roku 1980 se v Itálii zase začalo věřit v narativní prózu a po avantgardních experimentech předchozích desetiletí v literatuře znovu ožil příběh, tentokrát však zaštitěný postmoderní poetikou. Osmdesátá léta byla ale také obdobím velkého televizního boomu, a italská literatura se tak během tohoto a následujícího desetiletí snažila udržet krok s televizní obrazovkou, která se pro mnohé Italy stala jedinou každodenní kulturní aktivitou.¹ Během osmdesátých a devadesátých let se ale literatura osvědčila a navzdory stále se zvyšující televizní sledovanosti nepřišla v Itálii o své výsadní postavení. Byť je tradice italské narativní literatury z historických důvodů a vinou pozdního jazykového sjednocení kratší než u jiných evropských jazyků, italský národ se i v současnosti opakovaně projevuje jako národ velkých spisovatelů, jejichž díla promlouvají k čtenářům i za hranicemi Itálie.

Na začátku osmdesátých let navazuje mladá generace v čele s Andreou de Carlem a Danielem Del Giudicem na jednoho z největších vypravěčů a jediného respektovaného učitele Itala Calvina. Naplno se prosazují originální hlasy

velkých vypravěčů Stefana Benniho, Antonia Tabucchiho a Sebastiana Vassalliho, kteří jsou všichni z překladů českému publiku známí. Nejnověji se v českém překladu Kateřiny Vinšové objevil Vassalliho životopisný román *Noc*

1 Ginsborg, Paul. Italy and its discontents. New York: Palgrave Macmillan, 2006

komety pojednávající o italském prokletém básníkovi Dinu Campanovi, který žil na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Vassalli ho napsal už v roce 1984, ale u nás vyšel teprve loni v nakladatelství Pistorius & Olšanská.

Devadesátá léta přinesla do italské literatury velkou vlnu tematizace násilí, kterou přizivil snímek Quentina Tarantina *Pulp fiction* z roku 1994. Mladí debutující autoři se museli vyrovnat s těžkou situací literatury ve vleku televize a filmu, a aby se vyrovnali tempu, kterým film uháněl kupředu, snažili se využít brutality k šokování, a tím probuzení čtenáře. Tato vlna kulminovala v roce 1996 vydáním antologie *Mladí kanibalové* (La gioventù cannibale), do které editor jednoho z největších italských nakladatelství Einaudi, Enrico Brolli, vybral povídky několika podle svého soudu nadaných autorů, kteří tuto vlnu reprezentovali. Díky této antologii, která zahrnovala povídky např. Tiziana Scarpy, Isabelly Santacroce či Niccola Ammanitiho, povýšila díla znázorňující syrové násilí do vysoké literatury. Je třeba ale zmínit, že mnozí z „kanibalů“ v průběhu své spisovatelské dráhy vyzráli a navázali na vyprávění tradičního příběhu.

Největším italským bestsellerem devadesátých let však zůstává zpověď staré ženy vnučce, kterou vychovala, jakýsi román v neposlaných dopisech *Běž, kam tě srdce povede* (č. 1995) **Susanny Tamarové**. Tento román vzbudil bouřlivou diskusi a dodnes není názor na jeho kvality jednotný, nicméně v historii italské literatury představuje skutečnou událost. Od Susanny Tamarové vyšla loni v nakladatelství Návrat domů sbírka povídek s názvem *Odpočívání mi* v překladu Adriany Skřivánkové.

Po jedenáctém září 2001 se zdá, že o násilí již není v italské literatuře třeba vypravovat, jako by se studnice krve již vyprázdnila. Kanibalské tendence ustupují do pozadí a na počátku milénia nastává pro mnohé autory čas účtování s minulostí a snaha o nalezení nového směru, kterým by se italské psané slovo mohlo vydat. Jedním z východisek se zdá být například pohled na svět očima dětského protagonisty, který volí již zmíněný Niccolò Ammaniti nebo třeba Sandro Veronesi.

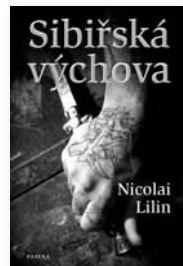
Italští autoři se ale také snaží upozornit na stále se zhoršující společenskou a politickou si-

tuaci v zemi. Debutující, ale i zavedení autoři v posledních letech stále více kritizují italský stát, neustále se opakující neschopnost politiků o zdařilou reformu státního systému; představují sondu do vrstevnaté a konzumu propadlé italské společnosti i do nefunkčního a stagnujícího školství. Nově se prosazují také autoři, kteří do Itálie imigrovali, a imigrantská tematika se objevuje i v dílech italských rodilých mluvčích.

Nicolai Lilin (1980) se přistěhoval do Itálie v roce 2003. Od roku 2006 publikuje romány s autobiografickými prvky. V češtině vyšla v nakladatelství Paseka jeho tzv. Sibiřská trilogie: roku 2011 *Sibiřská výchova* v překladu Alice Flemrové, roku 2013 *Volný pád* a roku 2014 *Dech tmy*, oba v překladu Heleny Lergetporer. Hrdinou celé trilogie je Nikolaj zvaný Kolyma – v prvním díle seznamuje čtenáře s netradiční výchovou, kterou procházejí děti v komunitě podněsterských Urků, ve druhém díle vypravuje z pohledu řadového vojáka hrůzy čečenské války a ve třetí části popisuje nesnadný úkol bývalého vojáka vypořádat se s prožitými hrůzami, umlčet v sobě vraha a začít žít „normální“ život v postsovětské společnosti.

O předlouhé cestě (z Afghánistánu až do Itálie) Enajatolláha Akbariho vypráví italský spisovatel, novinář a sociální pracovník **Fabio Geda (1972)**. Jeho román *V moři jsou krokodýli*, který přeložila pro nakladatelství Ikar Marina Feltlová v roce 2011, je příběhem chlapce, kterého matka zachrání před Talibánci tak, že ho vezme do Pákistánu a tam ho opustí. On se tak v deseti letech musí postarat sám o sebe, přičemž jediným průvodcem mu jsou pravidla, která mu matka vždy vštěpovala: nekraď, nepoužívej zbraně, neber drogy.

Zajímavá je také italská dialektální tvorba, ať už autorů, kteří píší výhradně v dialektu, nebo autorů, kteří se dialektem svého kraje nechávají inspirovat. Jedním z nich je například spisovatel, scenárista a režisér **Andrea Camilleri (1925)**, který svým zapracováním sicilštiny do italštiny vytvořil naprosto kompaktní a plynulý jazyk. Od roku 1994 píše Camilleri mimo jiné jednu až dvě detektivky ročně pojednávající

o kauzách, které řeší sverázný komisař Montalbano. Český čtenář ho zná např. z knih *Tvar vody* či *Hliněný pes*.

Dalším autorem v Itálii velice oblíbeného detektivního žánru je státní zástupce a senátor **Gianrico Carofiglio (1961)**. Hlavní postavou jeho románů je advokát Guido Guerrieri, úspěšný v práci a osamělý v osobním životě, který si čtenáře získá svým suchým humorem. Carofiglio ve svých románech hojně čerpá ze svých osobních zkušeností (angažoval se mimo jiné v mnoha procesech s mafií) a na vyprávění případů inspirovaných skutečností nastavuje zrcadlo italskému soudnímu systému se všemi nespravedlnostmi jeho fungování. Kritizuje například i obvykle tolerovaný latentní rasismus italské společnosti. V prvním díle volně

provázané série s názvem *Nevědomý svědek*, který vydalo nakladatelství Host v překladu Zuzany Jurkové roku 2012, tak advokát Guerrieri obhájí senegalského přistěhovalce Abdula Thiama, který je podle všech jasným vrahem devítiletého chlapce nalezeného na dně studny. Zuzana Jurková přeložila a nakladatelství Host ve stejném roce vydalo ještě druhou Carofigliovu knihu *Přechodné dokonalosti*, která popisuje příběh zmizení mladé a krásné dívky Manuely. Řešením případu spíše pro detektiva než advokáta Guerrieri bojuje s vlastní osamělostí, mimo práci mu společnost dělá jen boxovací pytel v obývacím pokoji.

V Itálii v současnosti stále publikují také autoři starší generace, v čele s jazykovědcem, spisovatelem, literárním kritikem a univerzitním profesorem **Umbertem Ecem (1932)**. Již jsme zmínili jeho románový debut *Jméno růže*, který se dá považovat za bibli italské postmoderní poetiky. Eco je ale více lingvista a teoretik než romanopisec, což dokládá i množství jeho publikací. U nás vydává v posledních letech Ecova díla nakladatelství Argo a mezi lety 2009 a 2015 vydalo šest teoretických a jedno románové dílo: v roce 2009 vyšla v překladu Lenky Kováčové objemná monografie *Bludiště seznamů* zabývající se fenoménem „seznamu“ ve všech jeho formách, v roce 2011 vyšel jednak Ecův návrat k problematice sémiotické teorie

Kant a ptakopysk v překladu Pavla Štichauera, ale také další z řady Ecoových velkých románů *Pražský hřbitov*, který přeložil Jiří Pelán. V roce 2012 zpracoval kolektiv překladatelů souborné dílo *Od stromu k labyrintu* a v roce 2013 vyšla opět hned dvě Ecova díla – sbírka příležitostných textů *Vytváření nepřítelů* přeložená Helenou Lergetporter, Zorou

Obstovou a Kateřinou Vinšovou a *Dějiny legendárních zemí a míst*, na jejichž překladu se podílela Helena Lergetporter, Jindřich Vacek a Pavel Štichauer. V letošním roce vyšlo po více než padesáti letech od vydání originálu *Otevřené dílo*, ve kterém Eco poprvé definuje čtenáře jako subjekt s autorem spolupracující na vytváření významu díla. Otevřené dílo do češtiny přeložila Zora Obstová. V Itálii letos vyšel Ecův sedmý román *Número zero (Číslo nula)*.

Dalším mezi velkými italskými klasiky dvacátého století, kteří stále publikují, je **Claudio Magris (1939)**. Magris je v Itálii uznávaným germanistou a literárním kritikem. V češtině vyšly v nakladatelství Mladá fronta dvě jeho knihy, obě v překladu Kateřiny Vinšové. V roce 2010 již druhé vydání Magrisova opusu magnum *Dunaj* (s podtitulem „životopis řeky“), jedinečný text na pomezí několika žánrů – cestopisu, historického románu, eseje, deníku a autobiografie, ve kterém autor staví proti sobě Dunaj jako symbol nadnárodní a kosmopolitní střední Evropy a Rýn představující ochránce čisté rasy; a v roce 2011 vychází román *Poslepu*, jehož příběh vypráví cestovatel, který se na své imaginární pouti napříč stoletími identifikuje s různými osobnostmi a ve svém skutečném životě se musí vyrovnat s tím, že se všechno stane vždycky jinak, než si představoval, a že je vždy v nesprávný čas na nesprávném místě.

Zajímavým úkazem na českém knižním trhu je pak *Krátká sentimentální cesta a jiné povídky* terstského spisovatele a dramatika přelomu devatenáctého a dvacátého století **Itala Sveva (1861–1928)**. Tento představitel modernismu je u nás známý především románem *Vědomí*

a svědomí Zena Cosiniho. Soubor dosud nepře-
ložených povídek, které vznikaly během téměř
celého Svevova života, vydalo v překladu Alice
Flemrové nakladatelství Paseka v roce 2012.

Díla laureáta Nobelovy ceny za literaturu **Da-
ria Foa (1926)** vycházejí v českém jazyce již od
roku 1963. V knize **Polomyšín** vydané naklada-
telstvím Fra v roce 2009 vypráví tento spisova-
tel, dramatik a herec humornou formou a bez
obalu zážitky svého dětství. V roce 2010 vyšel
v elektronické podobě dramatický monolog
pro jednu ženu s názvem *Alenka v říši nedivů*
a v roce 2012 vydalo ostravské nakladatelství
Quadrom Foovu frašku v klasickém stylu s ná-
zvem *Marcolfa* v překladu Mattea Difumata.

Rok 2012 přinesl překlad ještě dvou ital-
ských dramát, a to díky nakladatelství Transte-
atral. První z nich je *Hra rolí* dalšího nositele
Nobelovy ceny za literaturu italské národnosti
Luigiho Pirandella (1867–1936) a druhé před-
stavuje *Bezelstná Minnie* **Massima Bontem-
pelliho (1878–1960)**. Drama Luigiho Piran-
della přeložila Tereza Siegllová, drama o slečně
Minnie, která pochybuje o pravosti svého lid-
ství a nakonec svůj život ukončí sebevraždou,
převvedla do češtiny Alice Flemrová.

Pier Paolo Pasolini (1922–1975) známý
českému publiku jako vynikající režisér byl také
skvělým spisovatelem a esejistou. Třicet šest let
po Pasoliniho násilné smrti, tedy v roce 2011,
vyšel v Nakladatelství Fra výbor z Pasoliniho
esejistické tvorby nazvaný *Zuřivý vzdor*, který
přeložil a k vydání připravil Tomáš Matras. Český čtenář má
tak poprvé možnost seznámit se s Pasoliniho
filosoficky až anga-
žovaně laděnými texty, v nichž autor se čtenáři sdílí své pojetí
světa, které nakonec vždy zamíří
k jeho zájmu o člověka jako o by-
tost, jež je nucena vyrovnat se
s okolnostmi, které jí život předloží.

Další významné italské esejistické dílo, tento-
krát z pera **Eugenia Montaleho (1896–1981)**,
básníka, esejisty, novináře a nositele Nobelovy
ceny, vyšlo v češtině pod stručným názvem
Eseje a pro Nakladatelství Pavel Mervart ho
v roce 2011 přeložil, uspořádal a komentářem
doplnil Jiří Pelán. Jedná se o soubor esejů, kte-
ré jako autorovo „vedlejší povolání“ vznikaly

v průběhu více než padesáti let a ve kterých jsou
podrobně analyzována významná díla italské,
francouzské a anglické literatury. Montale se
ukazuje jako přesný kritik jasně a pevně este-
tické pozice.

Základní zákony lidské blbosti, dva vtipně
napsané eseje historika a ekonoma **Carla M.
Cipolly (1922–2000)**, přeložil Jindřich Vacek
a vyšly v Argu v roce 2012. Základních zákonů
podle Cipolly existuje pět a na jejich základě se
lidi dají rozdělit do čtyř skupin podle toho, jak
prospívají či škodí sobě a druhým: člověk inteli-
gentní, lupič, prostáček a hlupák.

Deníkové zápisky spisovatele,
básníka a překladatele **Cesara
Paveseho (1908–1950)**, který
se v roce 1935 znelíbil režimu
a byl vyháněn nejprve do Kalábrie
a pak do tzv. vnitřního exilu na
severu Itálie, zprostředkovalo
českému čtenáři nakladatelství
Tichá Byzanc v roce 2010. *Ře-
meslo života* je inspirujícím pozorováním Pave-
seho tvůrčích i osobních pochyb, v němž čtenář
sleduje čtrnáct let Paveseho života, jejichž udá-
losti ho nakonec dohnaly k sebevraždě. Deník
vyšel při příležitosti 60. výročí autorovy smrti
v překladu Kateřiny Vinšové.

Pozoruhodné dílo italské nenarativní litera-
tury pak představuje kniha lingvisty **Franca
Morettiho (1950)** s názvem *Grafy, mapy,
stromy*, kterou letos vydalo nakladatelství Ka-
rolinum v překladu Olgy Čaplyginové. Moretti
zde originálním způsobem dokazuje, že lite-
rární historii je možné nahlížet pomocí metod
přejatých z jiných vědních oborů – kvantitativ-
ních grafů, zeměpisných map a vývojových
stromů evoluční biologie.

Neapolského novináře a spisovatele **Roberta
Saviana (1979)** není českému publiku třeba
nijak představovat. Saviano si uznání a věhlas
získal již svou prvotinou *Gomora*, otevřenou
výpovědí o bezbřehé moci neapolské mafie,
která v České republice vyšla v roce 2008. Od té
doby vychází v nakladatelství Paseka prakticky
každá další Savianova práce. Alice Flemrová
tak do současnosti přeložila včetně Gomory pět
Savianových titulů: *Krásna a peklo* (2010), *Opak
smrti* (2010), *Pojď se mnou pryč* (2012) a *Nula,
nula, nula* (2013).

Naopak neapolského učitele na základní
škole **Marcella d'Ortu (1953–2013)** český
čtenář poznává až téměř dvacet let po jeho lite-
rárním debutu. V roce 1990 připravil k vydání
slohové práce svých žáků, které podávají vtipné
a zcela ojedinělé svědectví o chudobě, ve které
žijí neapolská předměstí ovládaná mafiánský-
mi klany. Prozaický dokument *Já to doufejme
nějak zvládnou*, který do češtiny skvěle přeloži-
la Kateřina Vinšová a který vyšel v roce 2009
v nakladatelství Baobab, poskytuje českému
čtenáři dětsky pravdivý vzhled do reality dnešní
Neapole.

Neapol je ve středu dění také
sbírky povídek *Za projevenou
milost* spisovatelky a dramatičky
Valerie Parellové (1974). Kniha,
díky níž se Parellová nepřehléd-
nutelně prosadila na italské
literární scéně, je úsporným
vzhledem do života běžných ne-
apolských žen, které musejí často
sobě navzdory čelit všemu, co jim nevyzpyta-
telný život nachystal. Překlad Alice Flemrové
vydalo nakladatelství Paseka v roce 2012.

PAVLA PŘÍVOZNIKOVÁ ✉ pavla.privoznikova@gmail.com
Dokončení přístě

INSPIRACE Z KNIHOVEN

Knihovna v Mini-Plzni Malá vzpomínka na velký prázdninový zážitek

Městská hala TJ Lokomotiva hostila od 29. čer-
na do 17. července 2015 projekt *Mini-Plzeň* neboli
hru na město. Vyrostl zde model města, kde si
děti samy a bez rodičů hrály na skutečný měst-
ský život a staly se občany se všemi právy, ale
i povinnostmi. V České republice se projekt usku-
tečnil poprvé a inspirací mu bylo především mini-
město v Mnichově, kde v roce 1979 vznikla jeho
pedagogická koncepce. Od té doby tam projekt

probíhá každé dva roky. V současnosti po celém
světě funguje podobných akcí více než dvě stě
– nejen v Evropě, ale i např. v Japonsku nebo
v Egyptě.

Plzeň je pro rok 2015 hrdým nositelem titulu
Evropské hlavní město kultury, Mini-Plzeň se
tedy konala jako součást jeho programu. Podpo-
řila ji nejen samotná Plzeň, ale i Plzeňský kraj,
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

České republiky a byla spolufinancována Evropskou unií.

Každý všední den (a také ve svátek 6. července) ji mezi 10. a 17. hodinou navštívilo zcela zdarma kolem 400 dětí. Hned u vchodu si zájemci ve věku od osmi do patnácti let vyřídili herní pas a stali se v tomto okamžiku právoplatnými občany města. Mohli si zvolit, zda půjdou pracovat, studovat na Mini-univerzitě nebo si jen tak prohlížet město.

Pokud se děti rozhodly pro zaměstnání, na Mini-úřadu práce si vybraly z nabídky volných míst. Pak pracovaly na stanovištích, která byla obdobou skutečných městských institucí. Měly k dispozici vlastní banku, radnici, tiskárnu, zahradnictví, obchodní dům, umělecké a řemeslné dílny, dopravní podniky, sektor služeb, knihovnu, kino, divadlo, restauraci, sportovní areál atd. Každé stanoviště bylo vybaveno materiálem, přístroji, nářadím, starším vyřazeným nábytkem a počítačovou technikou. Vše ostatní už zůstalo na dětech. Na stanovišti nejen pracovaly, ale vyzdobily a zařídily si ho podle svých představ. Dospělí – vždy minimálně dva na stanovišti – zde v pozici rádců a pomocníků zajišťovali jen dohled. Práce byla placená mini-korunami, které si děti navrhly a jimiž bylo možné platit po celém městě. Vzhledem k výuce finanční gramotnosti se čtvrtina výdělku odváděla v bance do městské pokladny jako daň a zbytek děti mohly utratit na stanovištích. Za jídlo v restauraci, lístek do kina, výrobek z dílen a zahradnictví, internet v knihovně, cestu dětským taxikem či tramvají atd. Některé investovaly peníze např. do své reklamní kampaně, Mini-Plzeň totiž každý týden pořádala volby do Mini-zastupitelstva. Díky tomu, že si děti mohly vyzkoušet různé profese či role a poznaly chod města, roste reálná šance, že se z nich stanou aktivní občané, kterým v dospělosti nebudou lhostejné společenské a kulturní problémy.

Do projektu se kromě řady nadšených a vstřícných jednotlivců zapojily i plzeňské školy, domy mládeže, organizace a společnosti. Jednou z nich byla i Knihovna města Plzně, která zde zaštitila provoz Mini-knihovny. Ta patřila v dětském městě k nejoblíbenějším místům a brzo si získala pověst stanoviště, které je schopno nabídnout pracovní místo každému malému zájemci. Holčičkám i klukům bez rozdílu věku, tvůrčím i méně zručným, zdravotně postiženým, plachým introvertům i těm

družným a společenským. Zapojily se dokonce děti z německých škol, které Mini-Plzeň navštívily v rámci spolupráce s bavorským příhraničím. Všichni si mohli a hlavně chtěli vyzkoušet práci knihovnice či knihovníka.

V Mini-knihovně bylo k dispozici kolem 500 vyřazených knih a 1000 časopisů, stolní hry, dvě internetové stanice, pracovní stoly s výtvarnými potřebami, pohodlná křesla, příjemné a vlnivé prostředí. Ostatní už bylo na dětech – a ty si ji zařídily podle svého vkusu. Učily se balit a popisovat knihy, rovnaly je do regálů a půjčovaly, zhotovovaly čtenářské průkazy, abecední rozřadovače, vyráběly knižní lístky a řadily je do katalogu. Výzdobu celého stanoviště zvládly podle vlastních návrhů: plakáty, poutače, letáčky, popisky atd. Byly tu děti s úžasnými nápady a fantazií, které pořádaly soutěže, vymýšlely kvízy, hádanky, tajenky, křížovky. Našli se i podnikavci, kteří vyráběli stolní hry. Ty pak Mini-knihovna prodávala (zisk šel samozřejmě do městské pokladny) za mini-peníze jiným stanovištím. Každý týden zde ve spolupráci s Knihovnou města Plzně proběhla beseda se zajímavým tématem a hostem: o netradičních knihách, čtení s babičkou a kampaň k projektu četby (Celé Česko čte dětem). Vše opět zcela v režii malých knihovníků – nahlásit akci na radnici, zajistit propagaci, pozvat média a fotografa, vytvořit zázemí pro účinkující i návštěvníky, besedu moderovat, objednat pohoštění a následný úklid.

Děti z celého mini-města do knihovny mířily i jako čtenáři. Odpočívaly nad knížkou nebo časopisem, využívaly internet, kreslily a vybarvovaly, lepily papírové modely ze starých časopisů, účastnily se soutěží a her. Nabídku knihovního fondu ocenili také rodiče, kteří na děti – často i několik hodin – čekali v hledišti haly.

Každý si tu našel svoji parketu a nikdo se nenudil. Nespokojenost přinesl jen fakt, že Mini-Plzeň (a s ní i Mini-knihovna) po třech týdnech plného a hektického života zavřela svoje brány. Za dva roky, o letních prázdninách 2017, by je ale opět chtěla otevřít. Těšíme se a přejeme jejím organizátorům ze sdružení TRK (Tvořivost, rozmanitost, komunikace), aby se jejich plány podařily, Mini-Plzeň zapustila v Plzni svoje maxi-kořeny a projekt se opakoval.

Text a foto **MARKÉTA SKÁLOVÁ**

JAN SEKAL SE HLÁSÍ Z FRANCIE

... tentokrát z cesty do Izraele

Židovský „lid knihy“ se zabýval a zabývá studiem a rozbořem části Bible – tzv. Starého zákona. Dal vzniknout Mišně, Talmudu i následným komentářům. Všeobecná gramotnost, a to nejen mužů, byla po staletí samozřejmostí. Tou byla ovšem i nepřízeň, které byla židovská populace vesměs vystavena (namátkou: Ludvík Devátý, řečný Dobrý král Ludvík či Svatý Ludvík, za jehož panování proběhla první křesťansko-židovská disputace, nechal poté v Paříži v roce 1242 veřejně spálit 24 vozů plných Talmudů).

Izrael je mladý stát s tisíciletou historií. Zpočátku musel čelit nejen válečné situaci, ale i ekonomickým potížím. Do šedesátých let minulého století vysílala jediná místní rozhlasová stanice Kol Izrael – Hlas Izraele, televizní vysílání začalo až v roce 1968. Přechod od učení Marxe a Engelse (dominantní ideologií v zemi byla místní verze socialismu) k životnímu stylu Markse a Spencera byl podle mnohých až přespříliš překotný... Knihovnictví v Izraeli vzkvétá. Národní knihovna, univerzitní knihovny, zařízení specializovaná, veřejné knihovny. Za všechny dva příklady:

Beit Ariela – ústřední veřejná knihovna v Tel Avivu

Centrální budova telavivské městské knihovny – Beit Ariela – se nachází v sousedství Muzea moderního umění a ve městě je porůznu 20 poboček. Pro obyvatele je knihovna zdarma, za nezletilé čtenáře ručí rodiče. Služeb využívají zvláště nábožensky založené rodiny, které mívají více dětí. Rozvíjí se i nákup elektronických publikací ve všech jazycích, kterými (kromě hebrejštiny) obyvatelé hovoří, podle toho, odkud pocházejí. Výjimkou je kupodivu ruština, i když rusofonních čtenářů je tu nemálo. Ti však využívají rozsáhlé sítě ruských internetových stránek. A jen pro zajímavost – v ruštině na internetu snadno seženete zdarma i překlady románů Milana Kundery, které psal již francouzsky. (Neexistence českých překladů vyvolává v Čechách nevoli, ale situace není výsledkem jakési Kunderovy arogance; autor dává přednost psaní nových knih v čase, který mu zbývá.)

Knihovna byla založena v starobylém přístavním městě Jaffa v roce 1886, a teprve když byl roku 1909 založen v těsném sousedství na písečných dunách Tel Aviv, postupně se přesunula. V roce 1922 získává statut městské knihovny a do roku 1977, kdy se konečně stěhuje do definitivní dislokace na třídě Krále Šalamouna, byla přemísťována na různá místa nové aglomerace (nového města). Nová budova dostává jméno Beit Ariela – Dům Ariel, na počest Ariely Giter, dcery podnikatele, který stavbu financoval. (Pojmenovávat tu kterou budovu či park po donátorech je běžný izraelský zvyk vycházející z židovských tradic.)

Beit Ariela má studovnu, půjčovnu a několik odborných oddělení. V knihovně je více než půl milionu knih v různých jazycích (hebrejštiny, angličtina, francouzština, němčina, ruština, španělština a jidiš). Návštěvníci mají přístup k databázím – registrovaní čtenáři i z domova. Kromě knih je v knihovně pestrý výběr periodik, videí, fotografií. Jen samotné hudební oddělení spravuje na 8000 CD. Knihovna má předplaceno 180 novin a časopisů a slouží 8500 registrovaným čtenářům. Spolu s dvacítkou místních poboček má knihovna celkem 35 000 aktivních čtenářů.

Oddělení knihovny

V oddělení periodik se nachází sbírka hebrejského tisku od konce 19. století až do dnešních dnů. Většina periodik je k dispozici také na mikrofilmech. Achad ha-Amova knihovna obsahuje vzácné publikace o historii Izraele a diaspor, hebrejskou literaturu, knihy o umění, pesachové hagady¹. Rambamova (Maimonidova) knihovna je náboženská vědecká knihovna, která poskytuje asi 100 000 knih a počítačové databáze. Ikonografická sbírka obsahuje více než půl milionu fotografií, pohlednic, reprodukcí, karikatur, letáků, brožur a katalogů. Dalším samostatným oddělením je Ústřední izraelská knihovna o historii tance. Sbírá obsahuje více než 2000 archivních dokumentů, na 8000 knih, filmových aktualit, videozáznamů a jiných médií s tématem dějin izraelského a zahraničního tance od počátku 20. století. Divadelní oddělení knihovny nabízí vedle velkého počtu her i divadelní archiv – sbírku dokumentárních materiálů k dějinám izraelského a hebrejského divadla. Ta obsahuje plakáty, programy, scénografické makety a osobní archivy významných osobností.

Vizuální centrum Jad Vašem v Jeruzalémě

Roku 1953, pět let po vzniku Státu Izrael, uzákonil izraelský parlament (Knesset) vznik památníku Jad Vašem (Místo a jméno)² k uctění památky mučedníků shoah (šoa). Až proces s Adolfem Eichmannem (1961) a svědectví přeživších tábory smrti (v těch letech tvořili třetinu obyvatel země) způsobují katarzi a „zaznamenávají shoah do genetického kódu Izraele“ (David Ben Gurion). Památník je umístěn v Jeruzalémě, na hoře Har ha-Zikaron (Hora pamatování). Jde o rozsáhlý komplex budov, pomníků a soch. Posláním památníku je dokumentování historie židovského národa v období holokaustu, uchování památky na šest milionů židovských obětí a v neposlední řadě také

předávání dějinného odkazu holokaustu dalším generacím. K tomu slouží cykly přednášek, národní i mezinárodní workshopy, kolokvia, publikace v různých jazycích.

Zvláštní postavení má Vizuální centrum (The Visual Center). Bylo založeno roku 2005 a je to nejuplněnější digitální filmová knihovna a nejuplněnější databáze filmů a příbuzných materiálů s tématem holokaustu. Je součástí knihovny Jad Vašem a nachází se v muzejním komplexu. Vstup do Vizuálního centra je povolen od 16 let. A typicky izraelské upozornění pro vojáky: před návštěvou Centra zajistěte své zbraně. K předběžným rešerším je vítanou pomůckou katalog on-line. Návštěvník si může vybrat z 10 000 filmů (jsou tu i Lidice Petra Nikolajeva) a promítnout si je na multimediální obrazovce jednoho z osobních počítačů, které jsou publiku k dispozici. Profesionální konzultace pro filmaře, vědecké pracovníky i širokou veřejnost jsou možné bez předchozí domluvy od neděle do čtvrtka – od 9 do 17 hodin. S ohledem na autor-

ské právo nemůže Centrum poskytovat kopie filmů ze svých sbírek, nicméně může dodat konkrétní informace, jak tu kterou kopii legálně získat. Centrum pořádá jako součást přednášek a jiných aktivit také veřejná promítání filmů. Soubor vizuální historie obsahuje 53 000 svědectví v 39 jazycích z 62 zemí, který dal k dispozici Steven Spielberg, dále také 12 000 svědectví, která pořídil Jad Vašem. Centrum jako takové ani Jad Vašem neposkytují svým zaměstnancům přímou institucionální psychologickou podporu, ale bylo mi potvrzeno, že probíhají jakási neformální spontánní setkávání. Vzhledem ke zvláštnosti místa a tematickým okruhům je to nutné.

Izrael je země jako každá jiná. Má i svá specifika. Cítím se tu doma.

- 1 Hagada je převyprávěním biblického příběhu o vyvedení Židů z Egypta – pozn. red.
- 2 Jméno dáno na základě biblického verše: Že dám jim v domě svém a mezi zdmi svými místo, a jméno (hebr. jad vašem) lepší nežli synů a dcer. Jméno věčné dám jim, kteréž nebude vyhlazeno. (Izaiáš 56,5) – pozn. red.

LITERÁRNÍ VÝROČÍ

Před 140 lety, **4. 12. 1875**, se v Praze narodil básník **Rainer Maria Rilke** († 1926), jeden z největších německy píšících lyrických, autor *Písně o lásce a smrti korneta Kryštofa Rilka*, *Elegií z Duina*, *Sonetů Orfeovi* a mnoha dalších básnických sbírek a jedineho románu *Zápisky Malta Lauridse Brigga*.

Před 145 lety, **5. 12. 1870**, zemřel francouzský romanopisec a dramatik **Alexandre Dumas st.** (* 1802), autor stále populárních historicko-dobrodružných románů *Tři mušketýři*, *Hrabě Monte Cristo*, *Lady Hamiltonová*, *Královna Margot*, *Paměti lékařovy*, *Královnin náhrdelník* a mnoha dalších.

Před 90 lety, **5. 12. 1925**, zemřel polský spisovatel **W. S. Reymont** (* 1867), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1924), autor románů *Zaslíbená země* či *Sedláci*.

Před 40 lety, **7. 12. 1975**, zemřel americký spisovatel a dramatik **Thornton Wilder** (* 1897), trojnásobný nositel Pulitzerovy ceny za román *Most svatého Ludvíka krále* a za divadelní hry *Naše městečko* a *Jen o chlup*; z dalších děl jsou známé romány *Březnové ldy*, *Osmý den* a *Devět měst*.

Před 30 lety, **7. 12. 1985**, zemřel anglický spisovatel, básník, badatel a literární kritik **Robert Graves** (* 1895), autor slavného dvojdílného historického románu *Já, Claudius* a *Claudiusův bůh a jeho žena Messalina*, jednoho z nejpůvodnějších a nejlepších převyprávění řecké mytologie *Řecké mýty*, románů *Hrabě Belisarius* či *Zlaté rouno*, životopisů (např. T. E. Lawrence) a esejů či literárně-kritických děl (*Bílá bohyně*), autobiografie a básní (české výbory *Příznaky lásky* a *Kráska v nesnázi*).

Před 185 lety, **10. 12. 1830**, se narodila americká básnička **Emily Dickinsonová** († 1886), která žila a tvořila v ústraní a ve svých verších porušovala všechny vžitě zvyklosti a naprosto překročila svou dobu; s výjimkou 13 básní bylo její dílo postupně vydáváno až posmrtně; celek dnes tvoří 1775 známých básní; dva nejrozsáhlejší české výbory vydalo Argo v překladu Jiřího Šlédra (*Neumím tančit po špičkách*, *A básníkem být nechci*).

Před 110 lety, **12. 12. 1905**, se narodil ruský spisovatel a novinář **Vasilij Grossman** († 1964), autor posmrtně (a nejprve na Západě) vydané románové kroniky *Život a osud*.

PROSINEC

Před 120 lety, **14. 12. 1895**, se narodil francouzský surrealistický básník **Paul Éluard** († 1952), autor sbírek *Veřejná růže*, *Svobodné ruce*, *Otevřená kniha* aj.

Před 240 lety, **16. 12. 1775**, se narodila anglická spisovatelka **Jane Austenová** († 1817), jejíž dílo se těší nehasnoucí popularitě (v posledních letech i díky úspěšným filmovým a televizním verzím jejích románů); romány o rozporu mezi rozumem a citem a o sňatcích z rozumu a z lásky vynikají jemnou ironií i lehké kritickým pohledem na život venkovské šlechty a středních vrstev počátku 19. století: *Pýcha a předsudek*, *Rozum a cit*, *Opatství Northanger*, *Mansfieldské panství*, *Emma*, *Anna Elliotová*; česky vyšla i některá její raná a nedokončená díla: *Sanditon*, *Lady Susan*, *Láska a přátelství*, *Úskalí lásky*.

Před 50 lety, **16. 12. 1965**, zemřel anglický spisovatel a dramatik **William Somerset Maugham** (* 1874), jehož nejslavnějším dílem je částečně autobiografický román *O údělu člověka*.

Před 460 lety, **23. 12. 1555**, se narodil český šlechtic a spisovatel **Mikuláš Dačický z Heslova** († 1626), autor *Pamětí*; jeho bouřlivý život se stal mj. námětem pro oblíbený film Otakara Vávry *Cech panen kutnohorských*.

Před 430 lety, **27. 12. 1585**, zemřel **Pierre de Ronsard** (* 1524; datum úmrtí není přesně známo, pohřben byl 27. 12. 1585), jeden z největších francouzských básníků, autor formálně dokonale milostné poezie, psal také ódy, hymny, elegie a epigramy (česky např. výbor *Tři lásky*).

Před 90 lety, **28. 12. 1925**, zemřel ruský básník **Sergej Jesenin** (* 1895), z jehož díla vyšly česky např. *Anna Sněgina* nebo výbory *Modravá Rus* a *Oheň jeřabin*.

Před 70 lety, **28. 12. 1945**, zemřel americký prozaik **Theodore Dreiser** (* 1871), představitel naturalismu, autor románů *Sestřička Carrie*, *Americká tragédie*, *Finančník*, *Titán* a *Stoik* (tzv. *Trilogie touhy*) nebo *Jennie Gerhardtová*.

Před 150 lety, **30. 12. 1865**, se narodil britský spisovatel, básník a novinář **Rudyard Kipling** († 1936), první britský nositel Nobelovy ceny za literaturu (1907; získal ji ve 42 letech a je tak stále jejím nejmladším laureátem); nejslavnější z jeho díla jsou *Knihy džunglí* nebo romány *Kim* a *Stopka & spol.*

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnicko-institut/knihovna-knihovnicko-literatury/Prirustky.htm>

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BIX 2015: der Bibliotheksindex – eine Beilage von b.i.t. online / Herausgeber Dinges & Frick; in Zusammenarbeit mit dem Deutschen Bibliotheksverband. [Ukazatel výkonnosti knihoven 2015. Příloha časopisu B.I.T. online.] Wiesbaden: Dinges & Frick, 2015. 38 stran: barevné ilustrace, tabulky. B.I.T. online; Sonderheft 2015. Kfe 9.802/B

HORTON, Valerie a Greg PRONEVITZ, eds. Library consortia: models for collaboration and sustainability. [Konsorcium knihoven. Modely pro spolupráci a udržitelnost.] Chicago: ALA editions, an imprint of the American Library Association, 2015. ix, 202 stran.

ISBN 978-0-8389-1218-8 Kga 40.063

Knižnice v krajinách V4+ a perspektivy ich ďalšieho rozvoja do roku 2020: zborník príspevkov z 5. Kolo-kvia knižnično-informačných expertov krajín V4+, ktoré sa konalo 8.–9. júna 2015 v Bratislave / zostavovateľ Blanka Snopková. Banská Bystrica: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, 2015. 404 stran: ilustrace, portréty, tabulky.

ISBN 978-80-89388-61-5 Kf 40.094

Knižničná a informačná veda: zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. XXV / zostavovateľka Jela Steinerová. Bratislava: Univerzita Komenského, 2014. 143 stran.

ISBN 978-80-223-3808-0 Ia 40.099

RAVINSKIĽ, D. K. Biblioteki i graždanskoje občestvo: izučaja zarubežnyj opyt. [Knihovny a občanská společnost. Příručka zahraničních zkušeností.] Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacional'naja biblioteka, 2013. 168 stran.

ISBN 978-5-8192-0452-8 Kea T 237341

Automatizace knihovnické a informační činnosti

BILAL, Dania. Library automation: core concepts and practical systems analysis. Third edition. [Automatizace knihoven. Základní pojmy a analýza praktických systémů.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado; Oxford, England: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, 2014. xxix, 279 stran.

ISBN 978-1-59158-922-8 Abda 40.057

CONNOLLY, Matthew a Tony COSGRAVE. Using iPhones, iPads, and iPods: a practical guide for librarians. [Využití iPhonů, iPadů a iPodů. Praktická

příručka pro knihovníky.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield Publishers, 2015. xv, 193 stran: ilustrace. Practical guides for librarians; no. 10.

ISBN 978-1-4422-2687-6 Iea 40.066

Organizace knihovních fondů

HAWKINS, Donald T., ed. Personal archiving: preserving our digital heritage. [Osobní archivace. Ochrana našeho digitálního dědictví.] Medford: Information Today, 2013. xx, 299 stran: ilustrace.

ISBN 978-1-57387-480-9 OI 40.059

HART, Amy. RDA made simple: a practical guide to the new cataloging rules. [RDA jednoduše. Praktická příručka nových katalogizačních pravidel.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado; Oxford, England: Librarian Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, 2014. ix, 176 stran.

ISBN 978-1-61069-485-8 Odabb 40.056

Sítě knihoven

GEMMEL, Mirko a Margrit VOGT. Wissensräume: Bibliotheken in der Literatur. [Prostor znalostí. Knihovny v literatuře.] Berlin: Ripperger & Kremers, 2013. 352 stran.

ISBN 978-3-943999-03-7 Tz 40.082

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2014. Praha: Knihovna Akademie věd České republiky, 2015. 67 stran: ilustrace, tabulky.

ISBN 978-80-86675-28-2 Tc 9.797/B

Služby knihoven

KAŠKAROV, Andrej Petrovič. Adaptacija migrantov: rol' biblioteki: metodičeskiye rekomendacii ot specialistov-praktikov. [Adaptace migrantů: úloha knihovny. Metodická doporučení od odborníků – praktiků.] Moskva: Izdatel'stvo „Liber-dom“, 2014. 126 stran. Bibliotekar' i vremja. XXI vek; no. 156.

ISBN 978-5-9905989-2-8 Sbd T 239473

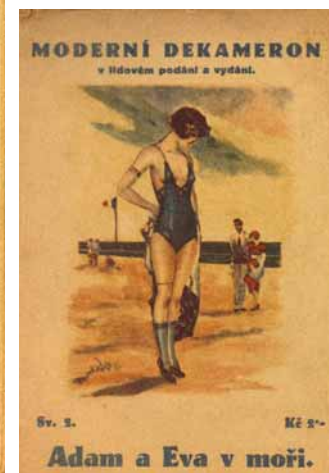
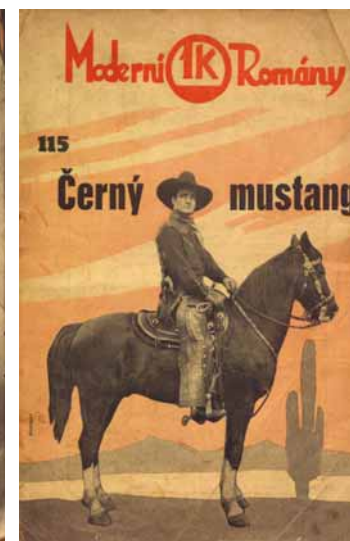
RIEDLOVÁ, Dana. Občanské vzdělávání: studijní materiály k výukovému modelu. Vsetín: Masarykova veřejná knihovna, 2013. 229 stran: ilustrace.

ISBN 978-80-904967-7 Sbb 9.739/B

KNIHOVĚDA

CVETKOVA, Milena. Knigata kato medija. [Kniha jako médium.] Sofija: Enthusiast, 2012. 599 stran: ilustrace.

ISBN 978-954-2958-68-0 Xa T 236221

Z POKLADŮ ÚSTAVU PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR: Digitální archiv populární literatury

28. 11. 2015

DEN DĚTSKÉ (AUDIO)KNIHY

www.audioteka.cz
www.dendetskeknihy.cz

audioteka

skip

Neo Media Publishing s.r.o.

